

Maria Saanum

En kvalitativ studie av jobbhverdagen til gatemagasinselgere i Trondheim

Masteroppgave i sosiologi

Trondheim, våren 2015

Forord.

Dette er mitt eget produkt men jeg har hatt mange gode medhjelpere underveis i prosessen. Først og fremst vil jeg takke informantene mine som har delt sine historier med meg. Det står det stor respekt av. Jeg anser meg selv som åpen, men er usikker på om jeg hadde gjort det samme som dere. Videre vil jeg takke ledelsen i Sorgenfri og til utvalgte i klassen som valgte å se over oppgaven: Frank, Øivind, Silje, Maria og Ingvild. Takk til Pappa som atter en gang har måttet korrekturrette oppgavene mine, dette er forhåpentligvis den siste gang! Og sist men ikke minst: Takk til min veileder Johan Fredrik Rye for de ærlige tilbakemeldingene underveis i skrivingen.

Masteroppgaveskrivingen har innebært både opp- og nedturer. Oppgaven har vært en stor del av livet mitt så det blir rart å legge den fra seg. Den har vært det mest givende jeg har vært med på i mitt studie. Jeg er selv fra Trondheim og har hatt en grei oppvekst. Å komme i kontakt med denne gruppen mennesker har fått meg til å se på Trondheim med nye briller. Selv om vi bor i verdens rikeste land er det ikke en selvfølge at alle har det bra. Tvert i mot, Norge har en av de høyeste selvmordsstatistikken i verden. Derfor er det viktig å ta folk som faller utenfor på alvor, slik som de som selger Sorgenfri.

Trondheim, 5 februar 2015.

Maria Saanum

Sammendrag.

Sosiale avvik har vært et sentralt tema innenfor sosiologi siden fagets inntog. I denne studien har jeg nærmet meg noe av problematikken ved å se på jobbhverdagen til gatemagasinselgere i Trondheim. Dataene har blitt generert ut fra seks individuelle intervjuer med selgere av gatemagasinet Sorgenfri. Problemstillingene tar for seg to overordnede tema. Det første tema omhandler utfordringene i jobbhverdagen til selgerne. Det andre tema diskuterer den økonomiske og sosiale betydningen av jobben. Oppgavens teoretiske utgangspunkt har vært basert på den symbolske interaksjonismen, avvikssosiologiske begreper og perspektivet empowerment. Funnene går ut på at utfordringene i jobbhverdagen retter seg mot stigmatisering fra offentligheten, de problematiske sidene ved å være en representant for Sorgenfri, og rusrelaterte utfordringer. Betydningen av jobben har vært stor for selgerne i min studie; både sosialt og økonomisk. Sorgenfri har på denne måten blitt en del av selgernes identiteter. Resultatene viser meg at Sorgenfri har hatt en inkluderende og ekskluderende effekt for selgerne i samfunnet. Gjennom å få positive tilbakemeldinger fra forbipasserende når de er på jobb har ordningen hatt en inkluderende effekt. Den ekskluderende effekten går ut på at selgerne også opplever at fremmede stigmatiserer dem i deres jobbhverdag.

Innhold.

1. INNLEDNING.	- 1 -
1.1 BEGREPSAVKLARINGER.	- 2 -
1.2 FORSKNINGSSPØRSMÅL.	- 4 -
1.3 OPPGAVENS GANG	- 5 -
2. TEORI OG TIDLIGERE FORSKNING.	- 7 -
2.1 SYMBOLSK INTERAKSJONISME.	- 7 -
2.1.1 Å FREMTRE I TEAM.	- 9 -
2.2 AVVIKSSOSIOLOGISKE BEGREPER.	- 11 -
2.2.1 STIGMA	- 11 -
2.2.2 SOSIALE AVVIK.	- 13 -
2.3 EMPOWERMENT OG IDENTITET	- 14 -
2.4 TIDLIGERE FORSKNING.	- 16 -
3. METODISK TILNÆRMING.	- 19 -
3.1 VALG AV METODE.	- 19 -
3.2 UTFORDRINGER KNYTTET TIL FORSKERROLLEN.	- 20 -
3.3 UTFORDRINGER KNYTTET TIL Å INTERVJUE EN SÅRBAR GRUPPE.	- 21 -
3.4 UTVALG OG REKRUTTERING.	- 22 -
3.5 ANDRE FORBEREDELSE.	- 23 -
3.6 GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE.	- 24 -
3.7 BEARBEIDING AV DATA.	- 25 -
ANALYSE.	- 27 -
4. EN SKILDRING AV INFORMANTENES BAKGRUNNER.	- 27 -
5. HVILKE UTFORDRINGER HAR SELGERNE HATT I SINE JOBBHVERDAGER?	- 31 -
5.1 STIGMATISERING.	- 31 -
5.2 Å VÆRE REPRESENTANT FOR SORGENFRI.	- 35 -
5.3 RUSRELATERTE UTFORDRINGER.	- 37 -
5.3 OPPSUMMERING.	- 39 -
6. HVILKEN BETYDNING HAR GATEMAGASINSALG HATT FOR SELGERNE?	- 41 -
6.1 DEN SOSIALE BETYDNINGEN.	- 41 -
6.2 DEN ØKONOMISKE BETYDNINGEN.	- 44 -
6.3 OPPSUMMERING.	- 48 -
7. AVSLUTNING.	- 49 -
7.1 ER SORGENFRI ET SOSIALT PROSJEKT?	- 49 -
7.2 ER SORGENFRI EN GOD ELLER DÅRLIG ORDNING FOR UTSTØTTE I SAMFUNNET?	- 51 -
7.4 VIDERE FORSKNING	- 54 -
8. LITTERATURLISTE.	I
9. VEDLEGG	VII
9.1 VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE.	VII

9.2 VEDLEGG: INFORMASJONSARK GODKJENT AV NSD.	XI
9.3 VEDLEGG 3: GODKJENNELSE AV NSD.	XII
9.4 VEDLEGG 4: BEKREFTELSE PÅ ENDRING FRA NSD.	XIV

1. Innledning.

Selv om Norge flere år på rad har toppet FNs levekårsindeks betyr ikke dette utelukkende at det er verdens beste land å bo i (United Nations Development Programme, 2014). Denne oppgaven retter et blikk mot en gruppe som kanskje kan være med å bekrefte dette: Gatemagasinselgere. Når man går rundt i sentrum i Trondheim og andre byer i Norge møter man ofte på tiggere, gatemusikanter og selgere som alle har sin jobbhverdag på gata. Jeg ønsker å se nærmere på jobbhverdagen til selgere av gatemagasinet Sorgenfri. De man ser i skyggen ved en inngang og på folkefylte gater og kjøpesentre her i byen. I hånden holder de en bunke blad som de prøver å selge for en 100-lapp når ulike mennesker går forbi i sine travle hverdager. Gatemagasinsalg er en inntektsgivende ordning for vanskeligstilte i samfunnet (The Big Issue, udatert). I et avvikssosiologisk perspektiv vil denne typen mennesker som selgerne utgjør, bli ansett som *de andre* fordi de utgjør en minoritet i samfunnet. Fra å være en gruppe som har holdt seg i periferien har gatemagasinordningene på mange måter gitt de *andre* et ansikt. Hvilken betydning har dette hatt for selgerne? Bauman understreker at ingenting er mer ydmykende enn fattigdom, og ingen fattigdom mer ydmykende enn den som må utholdes midt blant mennesker som ivrig beriker seg i økende fart (Bauman & Tester, 2002, s. 158). Freire (1968/2005) følger en annen logikk: Her vil det for en gruppe med lav status være viktig å oppleve mestring gjennom å reise seg og ta makten over egne liv (s. 37). Har det vært ydmykende eller mestrende å eksponere sine identiteter som vanskeligstilte for gatemagasinselgere? Goffman (1963/2009b) argumenterer for at en som besitter et stigma, ønsker å endre seg slik at han eller henne bli en del av det resterende samfunnet. Er det dette gatemagasinselgere ønsker å oppnå med jobben? En kan argumentere for at medias presentasjon av ordningen har stor innvirkningskraft for folks oppfattelse av den. Adressavisen hadde en artikkel i høst der de hevdet at gatemagasinselgere brukte noe av inntekten de fikk fra salget til å finansiere narkotika (Hanssen, 2014). En annen tidligere aktuell sak hos NRK, omhandlet den økonomiske støtten Trondheim Kommune gav Sorgenfri da de holdt på å gå konkurs. Dette begrunnet kommunen med at ordningen er med på å redusere overdosestatistikken og kriminaliteten (Karlsen, 2013). Dette betyr at det eksisterer både positive og negative holdninger til gatemagasinsalg og det er dette jeg ønsker å se nærmere på i min studie. Hvordan har gatemagasinselgere blitt tatt i mot av den øvrige

befolkningen? Har de møtt på noen utfordringer i forbindelse med dette? Siden Emilié Durkheims tid har inklusjon- og eksklusjonsspørsmål vært et sentralt tema i sosiologien, og er fortsatt sentralt innenfor mange sosiologiske felt (Franzese, 2009, s. 28-29). Med dette som grunnlag kan en stille spørsmål om gatemagasinsalg bidrar til en inkludering og åpenhet fremfor en ekskludering av vanskeligstilte i samfunnet? Ved å intervju gatemagasinselgere i Trondheim ønsker jeg å gå mer i dybden rundt denne problematikken. Som framtidig lektor og sosiolog vil jeg kunne møte på denne typen mennesker i min jobb, og det er dette som vekker min interesse. Dessverre har det blitt rettet lite fokus på rusmiddelbruk og vanskeligstilte i mitt studieforløp. Å forske på dette vil gi både meg og leserne av denne oppgaven en større forståelse for mennesker som faller utenfor, slik som selgere av gatemagasinet Sorgenfri.

1.1 Begrepsavklaringer.

Sorgenfri gatemagasin er i likhet med de andre norske gatemagasinene stiftet med inspirasjon fra The Big Issue, det første gatemagasinet som ble lansert i Storbritannia i 1991. Prinsippet med The Big Issue er å få folk ut av fattigdom, ved å hjelpe seg selv gjennom salg (The Big Issue, udatert). Det finnes lite publisert info om gatemagasinet Sorgenfri, derfor ble muntlige samtaler og e-post med daglig leder benyttet som informasjonskilder. Sorgenfri er først og fremst et blad, men det er også en redaksjon for de som distribuerer det, og en arbeidsplass for de som selger det.

I følge formålsparagrafen til Sorgenfri, ønsker de å gi de som faller utenfor samfunnet et tilbud og for å hjelpe de inn i et nytt miljø (Erlend Paxal, e-post, 26 august, 2014). Man kan med utgangspunkt i dette, tolke Sorgenfri som et aktiveringsprosjekt for sosialt utstøtte i samfunnet, da det ønsker å være mye mer enn en pådriver for inntekt. Har det fungert slik for selgerne? Magasinet selges på offentlige plasser i Trondheim. Selgerne er ulike typer vanskeligstilte i samfunnet, hovedsakelig hjemløse, psykiatriske pasienter og (tidligere) rusmisbrukere. Tyngdepunktet av selgerne ligger på de to sistnevnte. De første årene var det kun disse som fikk selge bladet, men det har endret seg til at også andre vanskeligstilte kan selge. Det første nummeret av bladet kom i juni 2007 og aldersgruppen strekker seg fra tidlig tyveårene til rundt 60-årsalderen. Halvparten av 100-lappen bladet koster, går til selgeren. Det er ingen krav om hvor ofte en må selge, derfor kan en skille mellom aktive og passive selgere.

Som relevant for oppgaven er det viktig å nevne Sorgenfris interne regler. Disse innebærer blant annet at hvis man er synlig ruset eller omsetter rus i arbeidstiden vil dette få konsekvenser for ansettelsesforholdet (Erlend Paxal, muntlig samtale, 26. august, 2014). Videre er Sorgenfri medlem av The International Network of Streetpapers som er en internasjonal organisasjon for gatemagasiner i hele verden (International Network of Streetpapers [INSP], udatert). I Norge finnes det tilsvarende gatemagasiner i de største byene. Disse heter: =Oslo, Klar (Kristiansand), Grip dagen (Asker og Bærum), Megafon (Bergen), Asfalt (Stavanger) og Virkelig (Tromsø) (Gatemagasinet Asfalt, udatert). For noen år tilbake besluttet Finansdepartementet at gatemagasiner skulle gis fritak for merverdiavgift (Merverdiavgiftsloven (2010), § 6-4).

Bostedsløshet eller det å være *husløs* er en person som hovedsakelig ikke disponerer egen leid eller eid bolig (Norsk Institutt for by- og regionsforskning [NIBR], 2013b). Personen er henvist til tilfeldige eller midlertidige botilbud som for eksempel en institusjon. I NIBRs rapport fra 2013 er det 6250 bostedsløse i Norge og 350 i Trondheim. Det er en parallell mellom bostedsløshet og inntekt. Det viser seg at 1/3 har sosialhjelp som viktigste inntektskilde. En god nummer to er arbeidsavklaringspenger (26%), nummer tre er pensjoner (19%) (NIBR, 2013a, s. 50).

Rusmisbruk eller *rusmiddelavhengige* blir definert i NOU (2003: 4) som: ”Med rusmiddelavhengige forstår vi personer som ikke greier å styre sitt forbruk av rusmidler, og som selv opplever problemer på grunn av denne avhengigheten, samtidig som de skaper problemer for andre” (NOU 2003: 4). Det er denne definisjonen jeg velger å støtte meg til i min oppgave. Man kan skille mellom to typer avhengighet avhengig av stoff: Psykisk og fysisk avhengighet. Stoff som gir fysisk avhengighet er : Opium, sovemidler og nikotin. Stoff som gir psykisk avhengighet er kokain, cannabisproduktene, khat, fleinsopp og LSD (Christie & Bruun, 2003, s. 62-63). Generelt er bruk av disse misbruk fordi de er ulovlige. Bånd til familie, venner og arbeidsgivere kan ofte gå i stykker som følge av rus (Christie & Bruun, 2003, s. 68). Det hersker også mange teorier rundt hvorfor noen velger å ruse seg. Pedersen (1998, s. 30) mener at rusmidler kan oppleves som selvmedisinering for ungdom som har opplevd vansker og problemer. Innvendinger mot definisjonene er at det er vanskelig å skille mellom avhengig og ikke avhengig. Hvor går grensen? Videre er det et komplekst fenomen som finnes innenfor alle sosioøkonomiske grupper i samfunnet.

1.2 Forsknings spørsmål.

Med det avvikssosiologiske og interaksjonistiske perspektivet ønsker jeg med denne oppgaven å få et innblikk i hvordan det er å være vanskeligstilt i samfunnet. Jeg ønsker et nedenfra og opp perspektiv på problematikken og ikke omvendt. Derfor har jeg har plukket ut selgere av gatemagasinet Sorgenfri som informanter i min studie. Jeg håper likevel at konklusjonene i oppgaven også kan kaste et blikk på hvordan andre vanskeligstilte andre steder også har det, og da spesielt selgere av gatemagasin. Jeg vil undersøke hvilke erfaringer og refleksjoner selgerne har over sine jobbhverdager og hvordan dette har påvirket deres identiteter. For å avgrense dette har jeg konstruert to problemstillinger med ulikt fokus. Begge tar utgangspunkt i selgernes identiteter knyttet til jobben.

Ifølge Berger og Luckmann og flere retninger innen den symbolske interaksjonismen, dannes en aktørs identitet, i møte med andre (Berger & Luckmann, 2000; Goffman, 1959/1992; Mead, 1934; Cooley, 1902). Dette understreker at reaksjonene gatemagasinselgere mottar i sine jobbhverdager, kan ha både positiv og negativ innvirkning på deres identitet. For mange er det å være utstøtt i samfunnet noe en ønsker å skjule og ikke vise frem. De som selger Sorgenfri har valgt å gjøre det motsatte, å eksponere identiteten sin i offentligheten. Hvilke konsekvenser har eksponeringen hatt for informantene? Har dette hatt noen problematiske sider? Hvordan har de blitt tatt i mot av befolkningen? Dette bringer meg til den første problemstillingen som kaster lys over hvilke utfordringer de har støtt på som selger og hvilke konsekvenser dette kan ha. Den første problemstillingen er:

Hvilke utfordringer har selgerne hatt i sine jobbhverdager?

Når utfordringene har blitt drøftet ønsker jeg å gå et steg videre ved å beskrive hvilken betydning jobben deres har hatt. Har det bidratt til mer åpenhet og inkludering av utstøtte i samfunnet? Hva har de viktigste forandringene vært for selgerne? Har jobben betydd noe i det hele tatt? Jeg ønsker å ta for meg hvordan de konstruerer sine identiteter i lys av selgerjobben. Utgangspunktet blir den sosiale og økonomiske betydningen av jobben. Den andre og siste problemstillingen blir derfor:

Hvilken betydning har gatemagasinsalget hatt for selgerne?

1.3 Oppgavens gang

I det følgende kapitlet vil det teoretiske grunnlaget for oppgaven bli presentert. Her vil fokuset være på ulike *velferds sosiologiske* perspektiver der den symbolske interaksjonismen blir den sentrale bidragsyteren. Etterfulgt av dette kommer et metodekapittel der jeg reflekterer over valgene og refleksjoner knyttet til min kvalitative forskningsprosess. Her vil jeg blant annet diskutere utfordringer knyttet til forskningsvalg og hvordan disse kan møtes slik at studiens validitet og reliabilitet blir forsterket. I kapittel fire, fem og seks finner vi analysekapitelene som er oppgavens hoveddel. Her blir tre overordnede tema drøftet: Informantenes bakgrunn som utstøtte, utfordringer i jobbhverdagen og betydningen av jobben. Sitater fra informantene blir presentert og drøftet opp mot sosiologisk teori. Det siste kapitlet består av en større refleksjon av oppgavens funn. Dette blir oppgavens konklusjon der også videre forskning blir presentert.

2. Teori og tidligere forskning.

I den tradisjonelle sosiologien har sosiale fenomener knyttet til avvik ofte blitt forklart ut i fra strukturelle forhold (Franzese, 2009, s. 29-30). Jeg ønsker å se på problematikken på en annen måte, der jeg analyserer sosiale avvik nedenfra og opp, fra aktørperspektivet. Dette fordi jeg ønsker å tilegne meg kunnskap rundt selgernes selvoppfattelser og identiteter knyttet til jobben. Jeg vil se på hvordan det har vært for informantene å eksponere sine identiteter som utstøtte i samfunnet. Det som går igjen i alle problemstillingene er hvordan det sosiale samspillet i jobben påvirker identitetene til mine informanter. Teorier rundt roller og identitet vil derfor være fruktbare teoretiske baktepper i min studie. Dette åpner for at jeg vil benytte meg av den symbolske interaksjonismen, med særlig fokus på Goffman og Meads teorier rundt det sosiale samspillet i dagliglivet. Begrepet *empowerment* vil også bli benyttet, da det viste seg å være et fruktbart begrep for å kaste lys over betydningen selgerjobben har hatt.

Den andre delen av kapitlet vil være en presentasjon av relevant forskning om tematikk som er gunstige for mine forskningsspørsmål. Andre masteroppgaver med samme tema og forskning på gatemagasinselgere i Danmark vil derfor bli fremstilt. Poenget med mine valg av teorier og tidligere forskning er å plassere min masteroppgave i en større kontekst enn kun gatemagasinsalg i Trondheim.

2.1 Symbolsk interaksjonisme.

Symbolsk interaksjonisme er et fruktbart teoretisk utgangspunkt for å forstå konstrueringen av identitetene til selgerne. Det er en sosiologisk retning som studerer det sosiale samspillet mellom mennesker. Perspektivet er opptatt av relasjonen mellom handling og bevissthet, og hvor summen av disse skaper samfunnet (Blumer, 1969). En av de største teoretikerne innenfor denne retningen er Mead. Tyngdepunktet i teoriene hans ligger på at mennesker utvikler seg i interaksjon med andre (Mead, 1934). For et menneske vil det være avgjørende å se seg selv fra et annet perspektiv enn sitt eget. Gjennom reaksjoner og tilbakemeldinger i relasjoner fra andre, skapes og utvikles vår identitet og forståelse for hvordan andre oppfatter vår atferd. Cooley (1902) kalte dette *looking glass self*. Meads begrep *selvet* handler om det mennesker som sosiale vesener orienterer seg mot, en oppfatning av andres reaksjon på egen oppførsel. Ved en forståelse for dette kan en person sette seg inn i hvordan andre oppfatter

han eller henne. Meads sosialiseringforståelse festes til aktivt handlende individer som i ulike former for fellesskap samhandler og kommuniserer. Gjennom slike ulike prosesser dannes identiteten. Sistnevnte er noe som kontinuerlig forandres gjennom sosial handling og kommunikasjon i samvirke med andre. Ungdom er i en fase av livet der selvstendighet og løsrivelse fra foreldre står sentralt. En del av utviklingen mot selvstendighet består av rolletakning og rolleutprøving. Ifølge Mead (1934) er dette en viktig del av sosialisering og identitetsdannelse. Han beskriver hvordan individet er sosialt, og han mener at selvoppfatning dannes gjennom samspill mellom egne og andres vurderinger. Hvilken respons har gatemagsinselgere fått fra det offentlige rom? Hvilken betydning har responsen hatt for deres identiteter? Hvilke utfordringer har de opplevd i henhold til dette?

Sullivan (1953, s. 9) understreker at når man skal vurdere andres vurderinger av seg selv er enkelte personer viktigere enn andre. Disse betegner han som *signifikante andre*. Dette har også blitt et sentralt begrep innenfor sosiologien. Med andre ord har andre personer oppfattelse av en selv, stor innvirkning på vår identitet. For meg kan dette bety at miljøet man omgås med, både i oppveksten og ellers, har betydning på hvordan identiteten dannes. Eksempler på dette kan være foreldre, venner, lærere eller andre institusjoner avhengig av hvilket stadium man er på i livet. Ivar Frønes understreker at spesielt i ungdomsperioden har venner og jevnaldrende en sterk posisjon som signifikante andre (Frønes, 1998, s. 177). I forhold til min studie, ønsker jeg i første omgang å kartlegge hvordan mine informanter beskriver seg som utstøtte i samfunnet. Hvordan presenterer de seg selv som vanskeligstilte? Hvordan beskriver de den sosiale konteksten for sine situasjoner? Hvem var de signifikante andre for mine informanter? Videre ønsker jeg også å bruke denne teorien til å kaste lys over hvordan det sosiale spillet i jobbhverdagen påvirker deres identiteter.

Goffman (1959/1992) kan sees på som en videreføring av disse teoriene. Han anvender sitt dramaturgiske perspektiv for å kunne studere det sosiale livet. Det sosiale livet beskrives som en teaterforestilling der han ser på hvordan individene presenterer seg selv. Individene jobber med å styre og kontrollere oppfatningene andre har av de. Dette betyr i praksis at man danner strategiske inntrykk av seg selv for andre i hverdagens gang. Man tilpasser oppførselen sin etter hvem man er sammen med. Dette kalte han inntrykksstyring eller *impression management* (Goffman, 1959/1992, s. 173-174). Begrepet kan brukes metodisk og substansielt i min oppgave. Metodisk kan det si noe om hvordan informantgruppen tilpasser

sin rolle etter meg som intervjuer, noe jeg kommer tilbake til i neste kapittel. Substansielt kan det være fruktbart for å si noe om hvilke inntrykk de sender ut i sine jobbhverdager og hvilke roller de tar der. Videre om roller innførte Goffman begrepene *backstage* og *frontstage* som også handler om sosial interaksjon. Førstnevnte er preget av å skjule feil med å presentere seg selv på en spesiell måte mens sistnevnte er aktørens sanne jeg i den private sfæren. Videre om backstage sier Goffman at når medlemmene av et lag trekker seg bak kulissene, hvor publikum ikke kan høre dem, er det vanlig at de snakker nedlatende om dem. De blir ofte latterliggjort, sladret om og kritisert (Goffman, 1959/1992, s.143-144). For min informantgruppe, kan en bruke begrepene for å se på hvilken rolle de tar hjemme og på jobb. På jobb vil mest sannsynlig selgere av Sorgenfri være noen andre enn de er privat. Dette kan sees på som en rolleeksling mellom backstage og frontstage, og jeg ønsker å ta for meg de tilhørende utfordringene. Å være på jobb innebærer blant annet å presentere konseptet på en troverdig måte, slik at lokalsamfunnet ønsker å kjøpe bladet. Har selgerne opplevd noen utfordringer i forbindelse med dette?

2.1.1 Å fremtre i team.

Fremstillingene aktører har, har ofte har et mål. Det ligger ofte en tanke bak rollen slik at den skal forstås riktig. Det finnes tilfeller der en fremtreden til en aktør er en del av en større sammenheng. Det kan med andre ord eksistere flere personer som er med på presentasjonen. Et slikt samarbeid kaller Goffman teamfremtredende eller team¹ (Goffman, 1959/2009a, s. 75). En aktør i et team må utføre sin rolle korrekt i forhold til gruppen, slik at den skal bli oppfattet som troverdig. Lojalitet, disiplin og varsomhet står som sentrale normer. På mange måter kan Sorgenfri-selgere sees på som et team. Flere personer er med på å presentere Sorgenfri og ryktet deres står på spill når de er på jobb. De blir derfor en brikke i en større enhet. Disiplin, eksempelvis det å være nykter på jobb, og det å bære selger-skiltet er viktige regler for teamet Sorgenfri. For å være et team må de kunne samarbeide og kunne stole på hverandre. Derfor blir det viktig at teamet forholder seg til den gitte rollen (Goffman, 1959/2009a, s. 84). Noen ganger kan det oppstå scener der teammedlemmer ikke lengre aksepterer oppførselen til enkelte andre og kan kritisere de åpent. Dette kan være negativt for teamet og deres rykte. Dette kan gi publikum innsyn i kulissene og få en følelse av at noe ikke

¹ Jeg brukte hovedsakelig den svenske oversettelsen av Goffman når jeg skrev oppgaven. På norsk er team oversatt til *sosiale lag*.

er som det skal (Goffman, 1959/2009a, s. 84). Videre må et team være i stand til å holde på sine hemmeligheter og sørge for at de blir hemmelige (Goffman, 1959/2009a, s. 119). Jeg mener også at jeg kan bruke denne teorien både substansielt og metodisk i min studie. Metodisk kan teorien brukes til å tolke deres utsagn med varsomhet. Hvis de er lojale mot ordningen vil dette innebære å presentere Sorgenfri som en troverdig ordning. Uærlighet og overdrivelser kan være en del av dette. Substansielt ønsker jeg å se på to sider ved å være en del av teamet Sorgenfri. Først vil jeg se på de problematiske sidene ved dette. Er det utfordrende å følge reglene Sorgenfri har gitt? Hvordan har Sorgenfri blitt tatt i mot i samfunnet? For det andre vil jeg se på hvilken betydning teamet har hatt for selgernes identiteter. Hvordan har det å være teamfremtredene påvirket deres identiteter? Innvendinger mot dette aspektet er at det blir uklart hvilke team man er medlemmer av og ikke. Leser man denne definisjonen kan en få inntrykk av at man er medlem i flere team, noen er man mer klar over enn andre. Derfor kan begrepet oppleves som vagt og noe upresist.

For å være en del av teamet kan det være en forutsetning at man føler *tilhørighet* der. Tilhørighet er et vanskelig begrep å definere. De fleste mennesker har tilhørighet i forskjellige grupper: Familie, venner, kollegaer. Tilhørighet har også en subjektiv side, det er noe en kan føle eller ikke føle. Noen føler ikke noen tilhørighet i noen av disse. De har derimot tilhørighet i subkulturer som ”gatemiljø” eller ”rusmiljø” (Lied, 2013). De som ikke har opplevd tilhørighet vil kunne utvikle seg til ”annenrangs” mennesker og falle utenfor fellesskapet (Lied, 2013, s. 161). Gatemagasinselgere er vanskeligstilte mennesker som på mange måter har falt utenfor det store fellesskapet. Sorgenfri kan være med på å gi disse en følelse av tilhørighet da mange av selgerne er i samme situasjon og har den samme jobben. Tilhørighet kan derfor sees på som en grunnstein, eller en kjerne, i et team. Når det er sagt er det ingen selvfølge at alle selgerne føler tilhørighet blant gruppen Sorgenfriselgere. Dette kan skyldes mangfoldet i alder, kjønn og bakgrunn i gruppen.

Symbolisk interaksjonisme kan problematiseres og diskuteres på flere områder. Ifølge den amerikanske sosiologen Stryker (1980) kan retningen kan oppleves som en vag skisse, der interaksjon har stor innvirkning på selvets utvikling. Han oppfatter flere av begrepene som upresise noe som gjør det utfordrende å operasjonalisere dem. Noen deler av den tradisjonelle sosiologien vil nok kunne kritisere retningen ved å argumentere for at maktforhold og strukturelle forhold har innvirkning på dannelsen av en identitet og interaksjonen mellom

mennesker for øvrig. Retningen fokuserer for lite på følelser og ubevissthet, noe som også er en del av en interaksjon (Stryker, 1980). Teoriretningen kan derfor bli litt for idyllisk og ukritisk. På mange måter presenterer retningen objektive metoder, noe som til dels uforståelig. Er aktørene så rasjonelle at de planlegger alt de gjør og sier? Hvor klar er vi over alle rollene vi tar?

2.2 Avvikssosiologiske begreper.

Til nå i teorien har jeg presentert symbolsk interaksjonisme som påpeker at våre identiteter dannes i samspill med de sosiale omgivelsene. Berger og Luckmann underbygger også dette i deres teoretiske ståsted (Berger & Luckmann, 2000). I lys av problemstillingene vil denne delen av kapitlet diskutere hvordan en avvikskarriere dannes og hvilke konsekvenser det kan ha. Avvikssosiologiske begreper vil derfor bli presentert.

2.2.1 Stigma

Stigma er et begrep innenfor den symbolske interaksjonismen som kan være fruktbart i min studie. Stigma er noe som diskvalifiserer en person fra noen arenaer i samfunnet. Det gjør at man ikke aksepteres av andre, og kan skje på ulikt grunnlag av både medfødte og ikke medfødte egenskaper. Man kan også bli stigmatisert på grunnlag av noe en har gjort (Goffman, 1963/2009b). Begrepet kan i min oppgave brukes på to måter. For det første kan det knyttes til deres bakgrunner som utstøtte. For det andre kan en benytte begrepet for å se på utfordringene de møter i sine hverdager.

Goffman skiller mellom ulike typer stigma avhengig av visibilitet (Goffman 1963/2009b, s. 57). Den første typen dreier seg om deler av kroppen som virker frastøtende eller som fører til avsky, altså fysiske deformiteter. Den andre typen omhandler moralske defekter ved den personlige karakter. Dette kan være svak vilje, unaturlige lidenskaper, uærlighet, dersom du har hatt/har fengselsstraff, avhengighet, alkoholisme, arbeidsløshet samt selvmordsforsøk. Den tredje og siste typen stigma skjer på grunnlag av rase, nasjonalitet, klasse og religion. Den tredje formen er spesiell fordi den ofte vil ramme alle medlemmer i en familie, mens de to første er mer individuelle. Noen har et medfødt stigma, mens andre er ”normale” til en viss

periode i livet da de får et stigma (Goffman 1963/2009b, s. 12-13). Videre om stigma skriver Goffman (1963/2009b, s. 12) at å ha et stigma innebærer at en tiltrekker seg negativ oppmerksomhet og avviker fra våre forventninger.

Rusmisbrukere og andre utstøtte i samfunnet opplever ofte gjentatte signaler som viser at de ikke tilhører det normale samfunnet. Jeg mener at det kan argumenteres for at min informantgruppe kan komme under samtlige stigmaer. Stigmaet kan være synlig fordi det viser seg at det er sosial ulikhet når det kommer til helse (Dahl, Bergsli, A. Wan der Wel, 2014). Hvis dette stemmer, vil de som selger Sorgenfri ha et dårligere utgangspunkt for god helse enn de som har fast inntekt og høyere lønn. Ofte kan en også skille en rusmisbruker fra en som ikke misbruker rus gjennom utseende, eksempelvis deres kroppslige holdninger. Informantgruppen kommer også under den andre typen stigma fordi mange, foruten om Sorgenfri, er arbeidsløse. Den siste typen stigma går blant annet ut på at en tilhører en gruppe, en klasse eller et team (Goffman, 1963/2009b). Begrepene stigma og stigmatisering brukes ofte om hverandre. En kan si at stigma er objektet mens stigmatisering er prosessen. En kan bruke begrepene stigma og stigmatisering på to måter i henhold til min oppgave. For det første har jeg argumentert for at deres bakgrunn er knyttet til stigma, de skiller seg fra det normale. På mange måter er klar over dette selv da de tok kontakt med Sorgenfri. For det andre kan eksponering av stigma på jobb igjen føre til stigmatisering fra forbipasserende. Har dette vært tilfellet? Hvordan har de blitt mottatt på sine jobber? Dette er noe jeg skal undersøke i min første problemstilling.

Goffman skriver videre at en prøver å passe inn i det ”normale”, uansett stigma. Dette kan belyse hvorfor noen av de velger å jobbe som gatemagasinselgere, de har som mål å bli en del av det øvrige samfunnet. Goffman (1963/2009b) mener at stigma handler om aksept. Mange tror selgere av Sorgenfri er rusmisbrukere, et begrep som har vært stigmatisert lenge i dagens samfunn. Dette synet kan spores tilbake til forestillinger rundt brukere som viljesvake og syke personer som oppstod på 1800-tallet. Det dominerer også rusdiskursen i dagens samfunn (Lalander, 2003). En svakhet ved stigma-teorien er at den ikke knytter stigma opp mot sosial ulikhet. Jeg mener at evnen til å skjule en stigmatisert identitet er knyttet opp mot tilgjengelige ressurser. Ressurssvake, slik som min informantgruppe, er ikke i like god stand til å skjule sitt stigma som ressurssterke i samfunnet.

2.2.2 Sosiale avvik.

Sosiale avvik er nært knyttet til Goffmans stigmatteori. Et av avvikssosiologiens viktigste bidrag er Becker sin beskrivelse av *Outsidere* (1963/2005). Her viser han at avvik er betegnelsen på handlinger som bryter med samfunnets normer, det er med andre ord samfunnsskapt. De som bryter med disse normene omtaler han som Outsiders (Becker, 1963/2005). Det er en nær sammenheng mellom hvordan andre oppfatter oss og hvordan vi oppfatter oss selv. Avvik blir derfor fenomen knyttet til interaksjon, hvor andre dømmer en persons adferd som avvikende. Det å bli oppfattet som en avviker er et avgjørende trinn i utviklingen av en avvikskarriere. Stemplingen har konsekvenser for en persons selvbylde og videre liv. Føler man seg først som en avviker, kan dette bli hoved-posisjonen og vanskelig å forandre på. Stemplingen kan bli et selvoppfyllende profeti som betyr at man over tid begynner å betrakte seg på samme måte som det man blir stemplet som (Becker, 1963/2005, s. 9). Dette har likheter med *Thomas-teoremet*. Sistnevnte går ut på at vurderinger er avhengig av det subjektive som skjer og ikke det objektive (Thomas & Thomas, gjengitt i Ritzer, 2011, s. 572). For selgere av Sorgenfri kan det virke som de har erkjent sin identitet som avviker da dette er et krav for å få bevilgning til å selge bladet.

Det å være selger av Sorgenfri krever at man på en måte avviker fra normene i samfunnet som betyr å ha en fast jobb eller gå på skole. Vi lever i et prestasjonssamfunn, der store deler av befolkningen tar høyere utdanning. Derfor kan det å være annerledes oppleves som tungt. De fleste som er avvikere ønsker å skjule sitt avvik mens selgere av Sorgenfri eksponerer det, noe som er interessant. De sosiologiske avviksbegrepene kan være med på å kaste lys rundt identiteten til selgerne samt utfordringene de møter i offentligheten, slik som stigma-begrepet hos Goffman (1963/2009b). En kritikk mot min bruk av teorien er at de er veldig subjektive, noe som kan gjøre dem vanskelig å bruke. Jeg mener likevel at det kan være fruktbare verktøy i forhold til hvordan samfunnet oppfatter avvik.

Det å være annerledes må sees i forhold til noe, ellers er det ingen annerledeshet (Solvang, 2006, s. 169). Howard Becker (1963/2005) definerte avvik som samfunnsskapt, det samme er normaliteten. Den er sosialt konstruert, fordi normen ikke er en naturgitt eller universell egenskap. Vi kategoriserer mennesker fordi vi har en naturlig trang til å gjøre det og gjennom disse kategoriseringene vil vi skille mellom det som er annerledes, avvikene, og ”normalen”. Jeg mener at de avvikssosiologiske begrepene har sine utfordringer. Det kan være uklart hvor

grensen til en avviker og, et stigma går. Hvordan blir et stigma predikert? På mange måter er stigma og sosiale avvik kultur og kontekst-avhengig. Det som oppfattes som normalt i et samfunn, kan være stigmatisert i et annet. Videre stiller også teoriene svakt til å for å forklare hvordan en predikerer et stigma og avvik. Noen deler av den tradisjonelle sosiologien vil nok også kunne argumentere for at et avvik bør analyseres fra et strukturelt perspektiv, og ikke motsatt (Franzese, 2009, s. 29-30). En annen vinkling på avvikssosiologien finner vi i Per Solvangs bok *Annerledes* fra 2002. Her kommer det fram at enkelte avvikere og grupper kan innta det motsatte perspektivet, framfor å skjule sitt avvik. Det å fremheve sitt stigma gjør at de ikke mister sin identitet, det er den personen de ønsker å være (Solvang, 2002, s. 186-187). Dette sier interaksjonismen lite om og denne diskusjonen ønsker jeg å ta opp i det siste kapitlet. Videre skriver Solvang at en sosiologi om annerledeshet er under utvikling, der forskjellighet står sentralt. Han mener med andre ord at det er nødvendig med en nyutvikling innenfor emnet men at perspektivene rundt avvik og normalitet er fortsatt fruktbare i sosiologi (Solvang, 2002, s. 186-187).

2.3 Empowerment og identitet

Jeg har til nå kommet frem til at det kan virke som om selgerne har erkjent sin status som avvikere da de tok kontakt med redaksjonen i *Sorgenfri*. Noen av teoriene jeg har presentert kan brukes til å kaste lys over noen av utfordringene de har hatt både før og etter *Sorgenfris* inntreden. Man kan da lure på hva som trigger deres motivasjon for å selge bladet når dette kan medføre slike negative konsekvenser slik som stigmatisering? Dette bringer meg inn på begrepet *empowerment*. Sistnevnte er et begrep som kan gi mange assosiasjoner og ikke er så lett å definere. Det har blitt hyppig brukt innenfor humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag (Askheim & Starrin, 2007, s. 13-16). Ordet power kan bety styrke, makt og kraft. Det uttrykker folk som er i en avmaktsposisjon, skal opparbeide seg kraft og styrke til å komme ut av den. Dette kan si noe om motivasjonen for å selge *Sorgenfri*, de ønsker å komme ut av den situasjonen de er i. Eksempler her er rusmisbrukere, homofile og funksjonshemmede. Først og fremst mener jeg det er et positivt ladet ord. Det handler om holdninger der man forholder seg ting på en positiv måte. Det kan gi assosiasjoner til kontroll, makt og medborgerskap. Det bygger på at mennesket har en iboende livskraft og vil gjøre det beste ut av sitt eget liv. Empowerment er med andre ord en prosess og et mål i seg selv. I empowerment-tenkningen

tar man avstand fra over- og underordning til fordel for menneskers likeverd og respekt. Det handler om å ha troen på den enkeltes ressurser. Et grunnleggende element i empowerment-tenkningen er ”De deler alle et positivt syn på mennesket som et i utgangspunktet aktivt og handlende subjekt, som vil og kan sitt eget beste hvis forholdene legges til rette for det” (Askheim, 2007, s. 22).

Kollektiv empowerment er å gå sammen med andre som befinner seg i samme sosialt utsatte posisjon. Dette kan eksempelvis være en sosial bevegelse noe som innebærer et medlemskap. Dette kan bety et skritt inn i offentligheten, eksempelvis ved å bære bevegelsens merke. Det man tidligere ønsket å skjule, tar man frem i lyset (Askheim & Starrin, 2007). Man kan se dette parallelt med å selge Sorgenfri. Tradisjonelt er en identitet knyttet til stigma noe en ønsker å skjule, selgere av Sorgenfri velger å eksponere den. Dette kan også resultere i mer åpenhet om tema. En sentral stemme i empowerment-logikken er Freire. Ideen for han er å være subjekt i eget liv. Den første oppgaven er å bli bevisst på seg selv og egen hverdag. Det handler om å innse sin egen livssituasjon for å kunne ta del i omformingen av den (Freire 1968/2005, s. 36-37). Man kan se at mange av ideene bak empowerment har paralleller til formålsparagrafen til Sorgenfri. Det er en organisasjon for en gruppe utsatte mennesker i samfunnet. De vil bidra til noe positivt i livene deres, få en jobb og stå på egne bein.

Kritikk mot begrepet er at det er veldig diffust. Dette fører til mange ulike tolkninger, inkludert min egen som ikke trenger å være helt korrekt. Det er ikke noe nytt at folk i en avmaktssposisjon ønsker å forbedre den. Mange er nok klar over sin vanskelige situasjon men det er ikke alltid like lett å komme ut av den. Videre kritiserer sosiologen Gjernes (2004) begrepet for at det kan innebære styring og medisinsk imperialisme. Med dette menes at det er noe som definerer hva som oppfattes som en bedre livssituasjon. I en helsesammenheng vil dette være profesjonelle helsearbeidere som definerer hva god helse innebærer (Gjernes, 2004). Dette vil da bety at det alltid vil være noen som bestemmer over oss.

2.4 Tidligere forskning.

For utenom masteroppgaver finnes det meg bekjent ingen større undersøkelser om gatemagasin i Norge. I dette delkapitlet vil to norske masteroppgaver, og en dansk undersøkelse brukt som innslag til tidligere forskning i min oppgave. De som ble valgt ut relaterer seg til min studie ved å diskutere hva gatemagasinsalg har betydd for selgerne.

Noen masteroppgaver har blitt skrevet om andre gatemagasiner i Norge. Spesielt relevant for min studie er oppgaven *Gatemagasinet=Oslo – empowerment og identitet: å reise seg fra asfalten*. Oppgaven er skrevet av Kine Therese Falch-Lillevold (2008) i velferdsstudier. Ved intervju og observasjon kom hun fram til at selgerne skaper et annet bilde i samfunnet på hvem de vanskeligstilte er og det gir de undertrykte en stemme. For mange bidrar salg av bladet til å styrke selvtiliten og identiteten ved å holde seg rusfri og komme inn i et alternativt miljø. Videre bidrar denne åpenheten til å minske tabuer og øke bevisstheten i samfunnet. Bladet har gitt selgerne muligheten til å endre sine livssituasjoner (Falch-Lillevold, 2008). Anita Gretland Karlsen skrev i 2011 en masteroppgave om helsefremmede arbeid og omsorg i lokalsamfunnet. Oppgaven dreide seg om selgerne av =Fredrikstad. Hun brukte semistrukturerte intervju og deltakende observasjon i sin studie. Informantene beskrev store og små endringer i forbindelse med selgerjobben, blant annet følelsen av større tilhørighet ,anerkjennelse og større frihet. Informantene i hennes oppgave beskrev derfor i all hovedsak positive effekter av å ha fått selgerjobben (Gretland- Karlsen, 2011). Disse to oppgavene har blitt gjennomført og skrevet i andre byer for noen år tilbake i tid. Temaene i masteroppgavene går ut på hvilken betydning jobben har hatt for selgerne noe som også relaterer seg til en av mine problemstillinger. Når det er sagt diskuterer ikke studentene utfordringene selgerne møter i sin jobbhverdag. Dette gjør innslagene mindre utfyllende til min studie. Videre synes jeg at oppgavene er lite kritiske til ordningen. Min masteroppgave blir på mange måter i tråd med disse da de norske gatemagasinerne har mange fellestrekk, men også ulik ved at jeg ønsker å være mer kritisk til ordningen og ta for meg utfordringene selgerne møter.

CASA, Center for Alternativ Samfundsanalyse i Danmark utførte i 2007 en kvantitativ og kvalitativ undersøkelse av gatemagasinet *Hus forbi*. Sistnevnte er et gatemagasin i Danmark,

som selges av hjemløse eller tidligere hjemløse i flere deler av landet (Hansen, Lindstad, Jakobsen & Hansen, 2008, s. 5, 22). Forskningen vurderer ordningen som et konsept, og tar for seg selgernes identitet og hvilken betydning jobben har hatt. Dette kan kobles opp mot min studie. Datamaterialet i undersøkelsen var både kvantitativt og kvalitativ. Den kvantitative delen var spørreundersøkelser der nesten 200 selgere av bladet svarte. Den kvalitative delen besto av intervjuer med blant annet selgere, tidligere ledere og ansatte. Tyngdepunktet i studien ligger på den kvantitative delen, noe som er et interessant og utfyllende innslag til min kvalitative oppgave. Når det kommer til hvorfor de selger Hus Forbi svarer 73 prosent at det er for å tjene penger, 38 prosent svarer at det er for å få oppmerksomhet til hjemløse, og 35 prosent svarer at det er for å få større kontakt med andre i spørreundersøkelsene. Årsakene til salg ble diskutert videre i intervjuer der flere fortalte at det var en måte å finansiere misbruket sitt på. Med utgangspunkt i dette kom forskerne frem til ulike selgertyper avhengig av bakgrunn for å selge: Den sosiale, den økonomiske, den politiske og den blandede selgertypen (Hansen et al., 2008).

Slik som selgere av Sorgenfri har de danske selgerne også en del sosiale utfordringer, både når det kommer til økonomi, helse og boligsituasjon. I spørreundersøkelsen kom det fram at om lag prosent mottar økonomiske stønader fra staten. Om lag 37 prosent oppgir at de er både psykisk og fysisk syke, mens 42 prosent sier at de ikke har noen sykdommer (Hansen et al., 2008, s. 36). 38 prosent disponerer egen bolig mens 34 prosent bor på herberge eller omsorgshjem. Det viste seg at brorparten av selgerne er misbrukere, både av alkohol og narkotika.

Forskningen viste at gatemagasinet Hus Forbi fungerte godt for selgerne. For selgerne er det et bedre alternativ å selge Hus forbi enn å praktisere kriminalitet og tigge. Videre viser resultatene at gjennom medvirkning, selgertøy og id-kort opplever de ordningen som inkluderende (Hansen et al., 2008, s. 12). Ordningen hadde en stor sosial og økonomisk betydning for selgerne da om lag 70 prosent i spørreundersøkelsen at det har ført de i større kontakt med andre og at de har tjent mer penger. Førti prosent opplyser at det har ført de bort fra kriminalitet. 50 prosent svarer at det har gitt de mer respekt for seg selv og samtidig fått andres respekt (Hansen et al., 2008, s. 55).

Når det kommer til misbruk svarer 60 prosent at bladet ikke har hatt noen innvirkning på dette, mens i overkant av 30 svarer at det har blitt bedre. Om lag 8 prosent svarer at det har

blitt dårligere (Hansen et al., 2008 s. 58-59). Ut fra resultatene kan en konkludere med at ordningen har vært et positivt innslag i livene til selgerne. Mye av problematikken kan knyttes opp mot min studie, men den tar ikke for seg utfordringene selgerne møter på i sine jobbhverdager slik jeg ønsker å gjøre. Det er flere elementer enn dette som er med på å forstyrre innslaget i min oppgave. Det at CASA sin studie er utført i Danmarks hovedstad, og at magasinet kun koster 20 kroner er med på dette. Den økonomiske gevinsten vil være mye større for selgere av Sorgenfri.. Videre ble forskningen utført i 2007/2008 noe som kan forstås som noe gammelt.

3. Metodisk tilnærming.

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for de metodiske avveiningene i forbindelse med innsamling og behandling av data. Her vil jeg begrunne valg av tema og metode, datainnsamling og refleksjonen som jeg har gjort underveis og i etterkant. Jeg vil også påpeke hvordan jeg har arbeidet med forskningsdata slik at jeg på best mulig måte kunne svare på problemstillingene og ivareta forskningsmaterialet på en valid og reliabel måte. Begrepet transparens kan derfor trekkes inn her. Begrepet går ut på at forsker i størst mulig grad gjør rede for valg i forskningsprosessen for å styrke studiens kvalitet (Tjora, 2012). Jeg ønsker i dette kapitlet å være åpen rundt mine metodevalg.

3.1 Valg av metode.

I denne oppgaven ønsket jeg å beskrive og gå i dybden på selgernes tanker og personlige erfaringer rundt deres jobbhverdag i Sorgenfri. Utgangspunktet blir en forståelse av dette, derfor passet kvalitativ metode best til min masteroppgave (Tjora, 2012, s. 18). Videre valgte jeg å ha individuelle intervjuer med seks informanter. Jeg valgte dette fordi jeg mener dette er den beste metoden for å få lange og reflekterte svar på det jeg ønsker å undersøke. Det er også nyttig å benytte seg av intervju når en ønsker å utforske individenes erfaringer, kunnskaper og bekymringer knyttet til et tema (Tjora, 2012). På bakgrunn av dette kan forskningsmetoden min knyttes opp mot den symbolske interaksjonismen som ble presentert som en rød tråd i teorikapitlet (Tjora, 2012, s. 123). Dette fordi oppgavens tematikk vektlegger selgernes sosiale samspill i jobben og hvordan dette oppstår (Tjora, 2012, s. 20; (Alvesson & Skoldberg, 2010, s. 23-24).

Min bakgrunn kan være med på å påvirke kvaliteten, eller *validiteten* i min studie. *Gyldighet* eller *validitet*, handler om en forsker på det en faktisk ønsker å finne ut av (Thaagard, 2013, s. 205). Dette kan blant annet innebære å komme med kvalifiserte begrunnelser for mine konklusjoner, valg av metode, utvalget, og diskusjoner av forskerrollen. *Reliabilitet* eller *pålitelighet* dreier seg om forskningen er gjort på en tillitsvekkende måte og dermed er til å stole på (Thaagard, 2013, s. 201). Dette kan også oppnås gjennom en beskrevet forskningsprosess og vurdering av egen forskerrolle (Seale, 1999). *Generalisering* er kanskje mer et mål i kvantitative studier hvis man utfører store statistiske undersøkelser. I kvalitative studier snakker en heller om *overførbarhet* (Thaagard, 2013). Dette går ut på at fortolkningen

fra undersøkelsen skal kunne skape et grunnlag for relevans til andre studier med samme tematikk. Begrepene er sentrale i dette kapitlet, og vil bli diskutert i de kommende delkapitlene.

3.2 utfordringer knyttet til forskerrollen.

Forskerens identitet, bakgrunn og roller er med på å påvirke intervjuprosessen på ulike måter. Studien kan derfor sees på som en holdningsreise for meg. Det informantene forteller meg kan være preget av relasjonen de har til meg og den måten de opplever at jeg er. Denne rolleforståelsen kan sees parallelt med den hermeneutiske spiral. Sistnevnte betyr at forskerens forforståelse har innvirkning på hvordan en tolker datamaterialet (Widerberg, 2001, s. 24-25) Hvordan kan en forberede seg på denne metodiske utfordringen? En refleksjon over egen identitet og holdninger kan derfor være avgjørende for et hermeneutisk ståsted fra forskeren sin side. Ved å anerkjenne min forutinntatthet og akseptere den, er det mulig at studiens kvalitet styrkes (Tjora, 2012, s. 176; Widerberg, 2001, s. 23-24). Min rolle som sosiologstudent, og det jeg har lært oppigjennom studiene om tematikken, er noe jeg reflekterte over både før- og underveis i forskningen. Dette bidrar til å gi studien et hermeneutisk perspektiv og er derfor noe jeg ønsker å gjøre både før og underveis i forskningen.

Ved å ta i bruk *Grounded Theory* som et metodisk verktøy tidlig i prosessen vil kunne påvirke hvordan jeg går inn i intervjusituasjonen og hvilke holdninger jeg tar med meg. Retningen er utviklet av Glaser og Strauss, og går ut på en teorifri tilnærming til den kvalitative analysen. På denne måten blir informantenes synspunkter og sitater grunnlaget for min analyse i større grad. Dette valget kan hindre at jeg går inn med ulike teoretiske antagelser i forhold til vanskeligstilte i samfunnet, slik min informantgruppe er. Retningen bygger på mange av prinsippene til symbolsk interaksjonisme (Alvesson & Skoldberg, 2010, s. 54). På denne måten kan jeg også minske påvirkningen på min oppfatning av datamaterialet forstås (Alvesson & Skoldberg, 2010, s. 60- 61). Dette blir en kvalitetssikring for meg og er med på å forsterke både validiteten og reliabiliteten i min studie.

3.3 utfordringer knyttet til å intervju en sårbar gruppe.

Jeg mener at mitt utvalg av informanter er en sårbar og vanskeligstilt gruppe i samfunnet. Derfor var det viktig at jeg trådte til i feltet med stor varsomhet (Dalen, 2011, s. 53). Et viktig mål for meg blir da at de ikke tar skade av å bli med i studien og i dette avsnittet skal jeg redegjøre for de praktiske valgene jeg tok i forhold til dette.

En allmenn oppfatning innenfor samfunnsvitenskapelig forskning, er at all informasjon som kan tilbakeføres til enkeltpersoner taushetsbelagt (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010, s. 96; Tjora, 2012; Widerberg, 2001). Dette har jeg fulgt ved å blant annet å gi informantene pseudonymer i stedet for faktiske navn. Videre har jeg også endret på andre opplysninger som alder, kjønn og andre ting som kan spores tilbake til enkeltpersonen (Johannessen et al. s. 96). De fleste i Sorgenfri har en spesiell og unik bakgrunn. Derfor blir anonymisering og personvern en ekstra viktig del av denne studien. Jeg er klar over at informantene ikke trenger å være enig i det jeg kom fram til. Samtlige informanter ble spurt om de ville lese gjennom transkriberingen etter intervjuet, noe kun en meldte sin interesse for. Hadde flere meldt seg, hadde det nok styrket studiens kvalitet ytterligere.

Sosial avstand hadde ikke vært et like stort problem hvis jeg eksempelvis hadde intervjuet andre studenter eller mine venner. Siden min informantgruppe er en sårbar og utstøtt gruppe er det for meg viktig å reflektere over hvordan jeg kan minske den sosiale avstanden mellom meg og dem. Jeg forklarte formålet med studien før vi satte i gang, slik at de ikke skulle tro at studien ville bli brukt mot dem eller til andre formål. Jeg trådte frem med forsiktighet ved blant annet å ha åpne spørsmål i intervjuguiden. Jeg ønsket ikke å legge press på informantene derfor sa jeg at hvis det dukket opp noen ubehagelige spørsmål, kunne de la være å svare. Selv om personene meldte seg frivillig til sitt bidrag i oppgaven, betydde ikke dette at jeg kunne spørre om hva som helst. Det er de som bestemmer hva de vil snakke om. Alle disse forberedelsene er med på å hindre det Bourdieu kaller symbolsk vold på ulike måter (Dalen, 2011). I forhold til mitt forskningsprosjekt vil dette bety at jeg representerer en vinnergruppe i samfunnet i forhold til informantene som er vanskeligstilte.

Ingenting problematisk oppsto, selv om jeg var forberedt på det. Dette kan være fordi det var frivillig å delta, tema hadde blitt presentert på forhånd og flere av selgerne hadde blitt intervjuet tidligere om sine historier. Jeg har heller ikke hørt noe i etterkant selv om jeg har

vært innom Sorgenfri flere ganger. Det kan hende at de opplevde det som ubehagelig i etterkant men ikke har turt å si i fra. Det står stor respekt av at informantene når de snakker om sine personlige erfaringer om mange følsomme tema foran en fremmed. Jeg anser meg selv som ganske åpen og utadvendt, men er usikker på om jeg hadde gjort det samme selv om jeg hadde vært i deres situasjon.

I ettertid har jeg kommet frem til at jeg kunne forberedt meg enda bedre enn det jeg gjorde, og slik jeg har presentert det her. Jeg var litt stresset med å komme i gang med intervjuprosessen og redd for å ikke få nok informanter. Jeg skulle ha snakket med flere profesjonelle enn kun ledelsen i Sorgenfri, om intervjuguiden og informantene. Noe jeg også kunne gjort annerledes er å jobbe litt på Sorgenfri som frivillig i helgene før jeg startet intervjuprosessen. Slik hadde de blitt bedre kjent med meg og på den måten blitt tryggere under intervjuene.

3.4 Utvalg og rekruttering.

Hensikten med kvalitative tilnæringer er å generere overførbar kunnskap, ikke å foreta statistiske generaliseringer (Johannessen et al., 2010, s. 106). Det hadde derfor liten hensikt å rekruttere informantene tilfeldig. Det ble dermed et strategisk utvalg, der jeg valgte deltakere som har kvalifikasjoner som er relevante i forhold til problemstillingen (Thagaard, 2013, s. 60; Johannessen et al., 2010, s. 106-107). De som ble valgt ut som informanter i min studie er med andre ord de som har erfaring med å selge Sorgenfri. Videre måtte de være over 18 år, men det er alle selgere av Sorgenfri². Denne strategiske utvelgelsen bidrar til å kvalitetssikre studien.

Før jeg gikk i gang med datainnsamlingen søkte jeg Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD) om tillatelse av gjennomføring av prosjektet (se vedlegg 3). Det ble også sendt inn et endringsskjema som ble godkjent av NSD siden jeg endret fokus i oppgaven fra rusmisbruk til jobberfaringer (se vedlegg 4).

Selgerne ble informert skriftlig og muntlig om studien. Med samarbeid med redaksjonen i Sorgenfri ble jeg presentert for noen av selgerne i juli. Etter dette, la jeg igjen

² Jeg går mer i dybden på informantenes bakgrunn i neste kapittel.

informasjonsskriv hos Sorgenfri sitt kontor slik at flere kunne delta (se vedlegg 2). På det utdelte samtykke-skjemaet ble det blant annet informert om forskningsprosessens formål, fortrolighet, konfidensialitet og informantenes rett til å trekke seg. Grunnen til at jeg informerte dem skriftlig er fordi det gav muligheten til at flere kunne delta da ikke alle var tilstede når studien ble presentert. Samtidig sikret det meg at informantene deltar frivillig (Brinkmann & Kvale, 2009, s. 88- 89). Det gav også informantene mulighet til å tenke seg om det før de ble med da informasjonsarket lå på Sorgenfri sitt kontor en tid. En misforståelse som skjedde var at flere av selgerne fylte inn sitt selger-nummer framfor telefon-nummer under ”nummer” i informasjonsskrivet.

3.5 Andre forberedelser.

Det første intervjuet jeg gjennomførte var et prøveintervju eller et pilotintervju. Dette var rett og slett fordi jeg var usikker på hva problemstilling/tema skulle være for oppgaven. Her benyttet jeg meg av en ufokusert intervjuguide. Prøveintervjuet gav meg fruktbare innspill med tanke på spørsmålsformuleringer og intervjuguiden. Dette kunne føre til at de faktiske intervjuene blir mer innholdsrike (Tjora, 2012, s. 129). Det var også god trening for meg som intervjuer. Den fikk meg også til å justere mange av spørsmålene slik at de ble mer fokusert på problemstillingene jeg endte opp med (Dalen, 2011, s. 24). Tematikken i pilotintervjuet var dreide seg mye om rus, dette ble endret til å fokusere på jobbhverdagen til selgerne. Dette medførte at jeg sendte inn et endringsskjema til NSD for å være på den sikre siden (se vedlegg 4). Jeg synes likevel at jeg fikk mange gode tråder og innspill i dette intervjuet og valgte derfor å ha det med videre. Prøveintervjuet jeg hadde var med på å styrke oppgavens validitet da det førte til at jeg ble mer oppmerksom på at jeg stilte de riktige spørsmålene. Intervjuspørsmålene ble med andre ord relevante for problemstillingene (Tjora, 2010). For å få problemstillingen *Hvilken betydning har gatemagasinet hatt for selgerne* undersøkt, formulerte jeg ulike spørsmål. Her er noen eksempler tatt fra intervjuguiden.

1. Hva liker du best ved å selge bladet?
2. Har den økonomiske situasjonen forandret seg etter du begynte å selge Sorgenfri?
3. Har det å være Sorgenfri selger forandret hverdagen din? Hvordan? Positivt/negativt?

Innspillene fra pilotintervjuet bidro til en en semistrukturert intervjuguide med ferdig formulerte spørsmål basert på tema (se vedlegg 1) (Dalen, 2011, s. 26; Brinkmann & Kvale, 2009, s. 47). Dette gav meg muligheten til å bevege meg frem og tilbake i intervjuguiden. Dette gjorde jeg for å være trygg på meg selv slik at jeg ble sikker på at jeg fikk den informasjonen jeg var ute etter (Dalen, 2011, s. 26). Temaene i intervjuguiden omhandlet hverdagen som selger, utfordringer knyttet til jobben, deres erfaringer med rus og deres første kontakt med Sorgenfri. Intervjuguiden startet med oppvarmingsspørsmål for å varme opp informantene til de tyngre spørsmålene som kom senere i intervjuguiden. Mot slutten av intervjuet tok jeg med flere avrundings spørsmål for å lede informantene bort fra de tyngre temaene (Johannessen et al., 2010, s. 141-142).

Det var viktig for meg å kjenne intervjuguiden godt på forhånd for å få en god flyt i intervjuene. Jeg hadde med intervjuguiden på alle intervjuene, men ble mer løsreven fra den etter hvert intervju som jeg foretok. Dette fordi jeg ble mer trygg på meg selv og samtidig fikk jeg med meg informantenes historier og tråder bedre. Derfor følte jeg at det ble en mellomting mellom en samtale i dagliglivet og et profesjonelt intervju- noe som kjennetegner et semistrukturert intervju (Brinkmann & Kvale, 2009, s. 47). I starten av intervjuene ble informantene ytterligere informert om prosjektet og tema i undersøkelsen.

3.6 Gjennomføring av intervjuene³.

Tidlig i prosessen var jeg klar over at det kunne være vanskelig å avtale et møte med de som selger Sorgenfri. Dette fikk jeg også erfare selv da avtalene ofte ikke gikk som planlagt. Etter noen mislykkede avtaler fant jeg etter hvert ut at det kunne lønne seg å møte de på Sorgenfri sitt kontor når de deltar i trekningen av salgsplassene. Slik at hvis de jeg hadde avtalt møte med ikke møtte opp kunne jeg intervju noen andre. Stedet kan ha mye å si for utbyttet av intervjuet (Johannessen et al., 2010, s. 104). Intervjuene ble gjennomført på sentrale offentlige plasser etter mitt forslag (Tjora, 2010, s. 104). Jeg valgte å ikke ha det på Sorgenfri sitt lokale, da det er veldig lite og de ansatte kunne overheøre intervjusamtalen. Intervjuene ble derfor gjennomført på ulike kafeer i sentrum. Dette kunne gi informanten positive assosiasjoner da kafe er ofte en sosial møteplass for å hygge seg. Jeg spanderte kaffe slik at

³ To av intervjuene ble gjennomført med ekstra assistanse grunnet nedsatte funksjonsevner hos informantene. Jeg synes ikke dette gikk ut over kvaliteten og resultatene i intervjuene, dette samt anonymisering, gjør at jeg ikke sier noe mer om det.

det kunne lette på stemningen og prøve å få en avslappet atmosfære mellom oss. Hos noen av informantene satt vi og pratet litt også etter intervjuet var ferdig. Jeg valgte taktiske plasser på kafeene slik at ingen skulle høre oss.

Jeg spurte på forhånd om jeg kunne ta opp intervjuet på min iPhone. Dette gikk alle med på. Etter hvert intervju reflekterte jeg over hva som gikk bra og dårlig slik at jeg ble bedre forberedt til neste gang. Fordelen med å bruke en iPhone fremfor en vanlig lydopptaker er blant annet at man ikke tenker så mye over at den ligger der. Det blir på en måte en naturlig setting. Det å bruke lydopptaker har mange fordeler, blant annet får jeg en nøyaktig gjengivelse av det informantene sa. Utbyttet av lydopptaker førte til at jeg kunne gi min fulle oppmerksomhet til informantene mens de snakket. Noen av ulempene ved å bruke iPhone kan eksempelvis være at hvis det ringer eller en får en melding under intervjuet. Dette skjedde med meg under det første intervjuet. Løsningen ble da og sette den i flymodus i de påfølgende intervjuene.

3.7 Bearbeiding av data.

De seks øvrige intervjuene ble transkribert og dette ble mitt første arbeid med dataene. Jeg noterte ned samtalene ordrett og leste gjennom dem etterpå. Jeg brukte en temasentrert analyse. Det vil si at under transkriberingen og gjennomlesningen av dem, noterte jeg analysetråder (Thaagard, 2013, s. 181). Dette gjorde jeg manuelt gjennom fargekoder og notater. Ulik farge ble benyttet for de tre overordnede temaene: Beskrivelser av deres bakgrunn som utstøtte, utfordringer i jobbhverdagen og betydningen jobben har hatt. Etter jeg hadde lest gjennom dette, og laget ulike dokumenter for hvert tema i Word, plukket jeg opp flere rådende deltemaer. En kritikk mot temasentrert analyse er at det ikke ivaretar et helhetlig perspektiv da sitatene og tekstene løsrives fra sin opprinnelige sammenheng. Jeg valgte å ha dette likevel da jeg mener at analyser av sammenhenger mellom de ulike temaene gir meg et grunnlag for en helhetlig forståelse av materialet. Videre gir det meg en god oversikt da jeg kan sammenligne informasjonen jeg fikk fra alle informantene. Når det kommer til sitatbruk, er alle informantene representert. Når det er sagt er det noen informanter som har flere sitater med i oppgaven enn andre. Dette ble gjort fordi disse sitatene var mest relevante for temaene jeg endte opp med.

Nøyaktighet er et viktig aspekt for å styrke studiens kvalitet. Det ble benyttet lydopptaker og en intervjuguide med ferdige formulerte spørsmål til hvert intervju. Jeg transkriberte intervjuene ordrett og jobbet grundig med dataene etterpå. Sammenlagt kan dette bidra til å styrke reliabiliteten i min studie (Tjora, 2010, s. 175-176).

Siden jeg benyttet meg av et strategisk utvalg av informanter i min studie kan jeg ikke generalisere mine funn til resten av gatemagasinselgere. Fortolkningen av kvalitative data vil derimot kunne skape et grunnlag for overførbarhet og relevans til andre studier (Thagaard, 2013). Resultatene i min studie kan derfor benyttes til annen type forskning som handler om jobbhverdagen til gatemagasinselgere.

Analyse.

I kapittel fem og seks finner vi analysekapitlene i oppgaven og her vil problemstillingene bli drøftet. Før jeg tar for meg disse vil jeg i dette kapitlet, altså kapittel fire, gi en kort innføring i informantenes bakgrunn utover det som ble presentert tidligere i oppgaven.

4. En skildring av informantenes bakgrunner.

Jeg synes det er viktig å starte opp analysen med å ta for seg informantenes bakgrunn. Dette fordi jeg mener at det er med på å danne et helhetsbilde av informantene. Informasjonen som kommer frem videre i analysen kan på denne måten sees i lys av det som kommer frem her. Det var rundt 14 som meldte seg til å ta del i studien. På forhånd hadde jeg bestemt meg for å intervju mellom seks til åtte informanter helt til jeg kom til et metningspunkt (Tjora, 2010). Jeg endte opp med seks informanter da jeg følte jeg hadde oppnådd dette. I følge redaksjonen i Sorgenfri har selgerne ofte har en bakgrunn innen rus, bostedsløshet eller psykiatri (Erlend Paxal, muntlig samtale, 25 august, 2014). Dette fikk jeg bekreftet innledningsvis- og underveis i samtlige intervjuer. Nedenfor er informantene presentert med fiktive navn, og riktig bakgrunnsinformasjon⁴.

Melinda er i tyveårene, og har solgt Sorgenfri i et år. Hun hevder at hun selger bladet for å ha muligheten til å finansiere sin hverdag. Dette gjelder først og fremst mat og drikke. Hvis hun får noe utover dette, sparer hun til en kosmetisk operasjon og en egen boplass da hun bor hos en venn. Gjennom sitt liv har Melinda hatt både psykiske og fysiske problemer, blant annet spiseforstyrrelser-noe hun har vært innlagt for. Melinda forteller om en tøff oppvekst der hun ble mobbet og vokste opp hos en slektning. Hun hevder at dette ble noen av årsakene til spiseforstyrrelsene hun har utviklet i etterkant. Hun har prøvd flere ulovlige rusmidler men er ikke avhengig.

Åse er i femtiårene, og har solgt bladet siden dets ankomst i 2007. Hun beskriver en tøff oppvekst med mye omsorgssvikt fra sin nærmeste familie. Dette førte til at hun vokste opp hos sin mormor. Hun er uføretrygdet, og har flere barn som hun ble fratatt omsorgen for. Årsaken til at hun startet å selge bladet er for å få nok inntekt til å få sin utenlandske

⁴ For å se nærmere på hvordan jeg har ivaretatt anonymiseringen av informantene, se side 25.

ektemann inn til landet. Gjennom sitt lange liv har hun prøvd en rekke ulovlige rusmidler men anser ikke seg selv som en misbruker.

Rolf er i tyveårene. Han havnet i et rusmiljø på ungdomsskolen, der han begynte med hasj og piller, og så gikk det videre til amfetamin og opiater. Til slutt ble det en avhengighet. Han sier at både søsknene, moren og de han var sammen med på fritiden ruset seg. Dette kan bety at han mener at han ”aldri slapp unna” rusen siden den foregikk både på skolen og hjemme. Videre sier Rolf at søsteren døde av overdose i fjor, noe som ble en tankevekker for han og framtiden. Rolf selger bladet for å få penger til medisiner, mat og drikke. Han sier at han slet lenge med inntekten før jobben som selger.

Fredrik er i trettiårene. Han har flyttet rundt omkring i Norge og har bodd deler av sitt liv på ungdomshjem. Der begynte han med hasj. Dette ble starten på en negativ spiral der han fortsatte med sterkere stoff og endte opp som rusmisbruker. Han uttrykker at han hadde rykte som ”narkokonge” i Trondheim i en periode. Dette kan bety at han hadde sterk tilhørighet i narkotikamiljøet og at det hadde positiv innvirkning på hans selvbilde siden han ble kalt ”konge”. Han selger Sorgenfri først og fremst for å kunne betale regningene sine og for å kunne fokusere på framtiden. Han ønsker at jobben kan være med på å finansiere en tur til Spania med kjæresten.

Linda er i sekstiårene. Hun forteller at hun begynte på heroin da hun var fjorten år fordi hun hadde en kjæreste som også ruset seg. Linda forteller videre at hun bodde ”på gata” i en større by utenfor Norge noen år. Hun flyttet etter hvert tilbake til Norge der hun fikk flere barn. Hun forteller at barnevernet hele tiden har jaktet på henne og hun mistet omsorgsretten for barna tidlig. Nå bor Linda på en institusjon, men hun har et sterkt ønske om å få seg egen bolig. Hun har vært rusmisbruker i store deler av sitt liv og nå er hun under legemiddelassistert rehabilitering. Hun selger Sorgenfri først og fremst for å komme i kontakt med folk, og for å spare opp til egen bolig og en pc da hun er glad i å skrive.

Tonje er i tyveårene. Hun bodde på ungdomshjem der hun ble påvirket til å ruse seg. Dette kan bety at det var et rusmiljø der. Her møter hun andre ungdommer med lik bakgrunn, blant annet kjæresten sin. Han solgte og praktiserte stoffbruk noe som kan bety at det påvirket henne i samme retning. Etter hvert ble det bare mer og mer og til slutt ble hun avhengig. Hun

tok kontakt med Sorgenfri når hun brukte mye stoff. Inntekten av ordningen bidro derfor kjøp av mer stoff, og dette var hovedårsaken til at hun begynte å selge. Under misbruket ble hun gravid, og etter fødselen mistet hun omsorgen for barnet. Hun ønsker å bli nykter slik at hun kan få tilbake foreldre retten.

Fortellingene er med på å skildre noen av grunnene til hvordan informantene avviker fra normalsamfunnet (Becker, 1963/2005; Lied, 2013). Her kommer det frem at flere av selgerne er sosialt vanskeligstilte både når det gjelder økonomi, helse og bosituasjon. Dette har paralleller til bakgrunnen til gatemagasinselgere av Hus Forbi i Danmark (Hansen et al., 2008, s. 36). Først og fremst avviker de fordi veivalgene de har tatt, har ført de utenfor arbeidslivet. Informantene vektlegger omgivelsene som et bakteppe for deres posisjoner som utstøtte. Dette argumentet kan belyses av det sosiologiske og psykologiske begrepet *de signifikante andre* (Sullivan, 1953, s. 9). Venner og familie kan ha hatt denne posisjonen for informantene. Det de nærmeste holdt på med, påvirket med andre ord hva informantene gjorde.

Bakgrunnene deres kan si noe om hva de ønsker å oppnå med bladsalget. Flere av de ønsker å forbedre sin situasjon. Her det frem at informantene selger Sorgenfri først og fremst for den økonomiske gevinsten. Dette for å kunne finansiere mat, bolig eller ”annen luksus” som røyk og kaffe, i hverdagene sine. Dette kan knyttes opp mot den økonomiske selgertypen som ble beskrevet i CASA sin studie (Hansen et al., 2008, s. 38-39). En kan diskutere om noen av informantene også bruker pengene på rusmidler. Når de blir så opptatt av den økonomiske gevinsten jobben gir dem kan de bli sårbare. Dette kan bety at dager med dårlige salgstall, kan oppfattes som et personlig nederlag hos informantene. Linda er den eneste som nevner at hun selger bladet for også å komme i kontakt med andre. Hun kan derfor komme under den sosiale og økonomiske selgertypen (Hansen et al., s. 38-39). Hun forteller at hun selger både for å få råd til det lille ekstra i hverdagen samt for å komme i kontakt med nye mennesker.

5. Hvilke utfordringer har selgerne hatt i sine jobbverdager?

I denne delen av oppgaven vil jeg vil ta for meg utfordringene selgerne har hatt i sin jobbhverdag og hvilke konsekvenser det kan ha. Hvordan har de blitt tatt i mot av offentligheten? Utfordringene vil her bli delt inn i tre overordnede tema. Det første tema dreier seg om utfordringene knyttet til stigmatisering fra offentligheten, og hvilke konsekvenser dette kan ha. Det andre tema drøfter de problematiske sidene ved å være en teamfremtredende, eller en representant for Sorgenfri (Goffman, 1959/2009a). Det siste tema handler om rusrelaterte utfordringer i arbeidstiden.

5.1 Stigmatisering.

I følge Goffman (1959/1992, s. 173-174) vil en aktør hele tiden prøve å vise frem sine beste sider, slik at en blir oppfattet på best mulig måte. Dette kalte han *inntryksstyring*. På mange måter kan gatemagasinselgere sees på som å gjøre det motsatte når de er på jobb: De viser frem noen av sine dårlige sider til det øvrige samfunnet. Hvilke konsekvenser har det hatt? Da Sorgenfri ble innført var det kun rusmisbrukere som fikk selge og denne oppfatningen eksisterer enda. Tilbudet har etter hvert blitt utvidet slik at også andre vanskeligstilte i samfunnet kan selge bladet. Å være rusmisbruker eller narkoman er noe som har vært assosiert med stigma over lengre tid i samfunnet. Dette synet kan spores tilbake til forestillinger rundt brukere som viljesvake og syke personer- noe som oppstod på 1800-tallet (Lalander, 2003). Stigmatisering er et begrep innenfor den symbolske interaksjonismen som handler om reaksjoner som sanksjoner fra andre. Stigma er noe som diskvalifiserer en person fra enkelte arenaer i samfunnet (Goffman, 1963/2009b). Å bli stigmatisert var noe samtlige informanter hadde opplevd i sine jobbverdager og dette er noe jeg skal gå nærmere inn på her. Åse forteller om upasselig oppførsel fra vektere den første tiden som selger.

Åse: [...]Hvordan vekterne kunne oppføre seg før. Fy filleren altså. De kunne lyve å si ting som det passer seg. Og komme, og være ufin og. Jeg møtte igjen en vekter her. Han hadde vært med på sånn dating i mørket så jeg. Jeg hoppet av bussen. Hadde vært hos (en institusjon). Vart ikke noe dame på han da. (flirer) Tøff du er som stiller opp i et sånn program sa jeg. Han sa vi var fæle mot Sorgenfri selgerne.

Intervjuer: Hvordan fæl da?

Åse: Nei du må gjøre sånn og sånn. Veska di skal stå der. Bestemme og la oss føle at vi var små. De klagde ikke på meg da. Men de klagde på de andre.

Åse uttrykker at vekterne ikke var noe hyggelige mot selgerne, spesielt i forbindelse med Sorgenfris inntreden. Hun sier at de bestemte mye over selgerne og lot de føle seg små. Dette kan bety at de oppførte seg som om de hadde en posisjon høyere enn selgerne og at de med dette grunnlaget, hadde rett til å "sjefe" og stigmatisere dem. En innvending her er at Åse uttaler seg om andres opplevelser med vekterne, ikke sin egen, når hun sier *De klagde ikke på meg da*. Derfor må en tolke dette med forsiktighet. En kan en si stigmatisering er et fruktbart begrep for å analysere hendelsene (Goffman, 1963/2009b). Selv om Åse ikke ble stigmatisert selv, identifiserer hun seg med sine kollegaer, derfor ble hun også påvirket av hendelsene. Derfor kan vi si at hun ble indirekte stigmatisert. Tonje forteller også om en rekke ubehagelige opplevelser, spesielt da hun startet å jobbe.

I begynnelsen fikk jeg høre at jeg var hore og. Du har ikke peiling på hva folk kan si og kaste ut av seg. Faktisk dro jeg hjem å gråt flere ganger. Kona kunne si det til mannen. Men nå kan du bare se blikk også. Jeg bryr meg ikke noe om det. Fordomsfulle merkelige ting. Det har vært en del rare episoder. Merkelige episoder. Mennesker sier jeg altså. Det er jo bedre å selge bladet enn at en narkoman raner de!

Tonje forteller at fremmede sa ufine ting til henne på gata og at hun ble svært lei seg for dette da det skjedde, men hun bryr seg ikke så mye om det lengre. Videre avslutter hun sitatet med å si at det er bedre at selgerne selger bladet til folk framfor at en narkoman raner dem. Dette kan bety at hun går i forsvarsposisjon, at hun føler det som skjedde som et angrep. På denne måte beskytter hun sin selger-identitet og samtidig rettferdiggjør jobben sin. Det kan derfor argumenteres at det har gått inn på henne selv om hun sier at det ikke har det.

Den største utfordringen for Rolf, spesielt i starten, var at han slet med det han uttrykker som sosial angst. Dette kan være knyttet til eksponering av en avviker identitet i en folkemengde, at han er redd for hvilke reaksjoner han kan få.

De fleste er veldig hyggelige. Kommer bort og forteller om egne erfaringer eller at de har noen i familien som sliter med rus. Sier at Sorgenfri er et bra opplegg. Noen ganger får jeg bemerkninger og stygge blikk. Det er de i stivpynta dress som ofte er de verste. De vet lite om det å være rusmisbruker og fattig. Er liksom sånn "survival of the fittest"-holdning noen ganger.

Rolf forteller her at hvis han har en dårlig dag så er det vanskelig å være positiv og glad. Dette fører til at han får mer sosial angst. Han påpeker at de fleste forbipasserende er veldig hyggelige, men at det finnes noen unntak. Han uttrykker situasjonen som ”survival of the fittest” der han sier at de som har mest, vet lite om hvordan det er å være rusmisbruker og fattig. Dette kan bety at han ønsker å forsvare sin identitet som vanskeligstilt i samfunnet slik som Tonje. På mange måter uttrykker han også en urettferdighet her, når han sier at de som er øverst på rangstigen, vet minst om hvordan det er å være nederst. Det er ingen tvil om at mange selgere ønsker å komme ut av sin avvikskarriere gjennom gatemagasinsalg, men her kan det argumenteres for at det er selger Rolf ønsker å være, når han beskytter sin identitet. Per Solvang argumenterer for at enkelte avvikere og grupper ønsker å være den de er med sitt stigma (Solvang, 2002, s. 186-187). Kanskje Rolf gjennom sin jobb ønsker å fremstille en slags motstand mot mainstreamkulturen og urettferdigheten i samfunnet?

Linda har også hatt utfordringer i møtet med offentligheten. Hun forteller at hun prøver å unngå slike episoder ved å trekke seg unna fortest mulig. Når jeg spør om hun har eksempler svarer hun:

Det er noen som er ufin. Det er det. Men jeg går bare da. Jeg orker ikke diskutere i det hele tatt. Går til nærmeste vakt. Eller inn på et kjøpesenter eller noe. Der passer de på. Prøver å komme meg i hus.

Linda forteller at hun drar til en plass der hun føler seg trygg, som for eksempel et kjøpesenter, når det oppstår ubehagelige situasjoner. Dette kan bety at hun drar inn på steder der vektere er, noe som får henne til å føle at hun er beskyttet. I Linda sine øyne får derfor vekterne en positiv betydning, i motsetning til hva Åse fortalte. Linda kommer ikke på noen eksempler på situasjoner når dette har skjedd. Hun fokuserer mer på det positive med Sorgenfri, noe som også kan tyde på at hun også ønsker å beskytte sin identitet som selger. Kanskje Sorgenfri har bidratt med så mye positivt i livet hennes at hun vil gjøre det samme tilbake, ved å ikke si noe negativt?

Melinda har ikke hatt så mange ekle episoder i forhold til det å møte folk, hun må tenke lenge før hun kommer på noe.

Ehm. Nei. Nei. Eller det er jo ei som har kommet til meg og sa at hun ikke vil se Sorgenfriselgere. At de skulle vært innlagt på avrusning istedet for å gå rundt på gata. Bare ei liksom på et år! Det var ikke en vanlig person som sa det, verken i hodet eller i kroppen.

Her sier Melinda at hun kun har hatt en opplevelse på et år som hun har opplevd som ubehagelig. Denne gikk ut på at en fremmed mente at alle Sorgenfri-selgere skulle vært innlagt på avrusning. Melinda ble derfor oppfattet som en representant for Sorgenfri. Dette betyr at den fremmede så på alle selgerne som like. Det Melinda opplevde er et eksempel på at mange mistolker konseptet til Sorgenfri da det er ikke kun er rusmisbrukere som selger bladet. At Melinda blir bedt om å dra på avrusning kan være med på å bekrefte at det å være rusmisbruker er knyttet til en negativ diskurs i samfunnet (Lalander, 2003). Jeg mener dikotomien syk-frisk kan bli brukt her om hvordan rusmisbrukere blir kategorisert på, og i dette tilfellet også stigmatisert i samfunnet. Det at man blir lagt inn på avrusning kan sees på som noe som skal få rusmisbrukeren frisk og dermed bli en del av normalsamfunnet. Dette kan være tanken bak kommentaren hun fikk fra den fremmede. Rusmisbrukere får på denne måten et sykdomsstempel. Dette har også tilknytning til at både avvik og normalitet er sosialt konstruerte begreper (Becker, 1963/2005).

Innledningsvis redegjorde jeg for bakgrunnene til informantene som kan sees i lys av både stigmatteorien og avviksteorien (Goffman 1963/2009b; Becker 1963/2005). I intervjuene kom det frem at samtlige av informantene opplevde å bli stigmatisert i sine selgerjobber. Stigmatteorien kan være med på å forklare hvorfor dette er tilfelle. Goffman (1963/2009b, s. 57). skiller mellom ulike typer stigma avhengig av visibilitet. Det finnes tre ulike typer stigma: Fysiske deformiteter, moralske defekter og den siste type stigma er knyttet til rase, nasjonalitet, klasse og religion. Her mener jeg at informantene ble stigmatisert i jobben fordi de er ulike typer utstøtte i samfunnet, altså den andre typen stigma, som er knyttet til atferd. De blir også stigmatisert som en gruppe eller et team, derfor havner de under den siste typen (Goffman, 1963/2009b). Dette kom spesielt frem i Melinda sitt tilfelle, der hun fikk beskjed om at ikke bare hun, men Sorgenfriselgere som gruppe burde legges inn på avrusning. Den første typen stigma som omhandler fysiske deformiteter kan i varierende grad også føre til stigmatisering avhengig av tydelighet. Dette kan være tilfellet hos noen av selgerne, for eksempel de som har vært rusmisbrukere i mange år, men ikke tilfellet hos andre. Det er viktig å merke seg her at noen av selgerne opplevde mer stigmatisering og skepsis i starten av jobbene sine iforhold til hva de opplever nå. Dette kan kanskje tyde på at noen personer

utenfor Sorgenfri har endret holdningene sine til bladet når de skjønnte hva det gikk ut på. Betyr dette at ordningen måtte modnes litt hos befolkningen før den ble akseptert?

En sentralt argument i den symbolske interaksjonismen ligger i at mennesker utvikler seg i interaksjon med andre (Cooley, 1902; Mead, 1934; Goffman, 1959/1992; Berger & Luckmann, 2000). Sitatene i dette delkapitlet belyser at informantene har tatt seg nær av stigmatiseringen, og den symbolske interaksjonismen kan være med på å forklare hvorfor de gjør det. Begrepet speilbilde understreker at vi bruker andres reaksjoner som speil på oss selv. Hvordan vi ser på oss selv, avhenger av hvordan vi tror andre ser på oss (Cooley, 1902). Mead (1934) viderefører dette ved å innføre begrepet selvet som er en oppfatning av andres reaksjon på egen oppførsel. Thomas-teoremet kan være med på å forklare hvordan stemplingen kan bli et selvoppfyllende profeti (Thomas & Thomas, gjengitt i Ritzer, 2011, s 572). Teoriene viser oss at det å bli stigmatisert som selger av Sorgenfri kan ha negative konsekvenser for deres selvbilde og identitet. Når informantene opplever å bli kalt både hore og rusmisbruker kan det i verste fall bli et selvoppfyllende profeti for dem. Dette kan få dem til å føle seg ekskludert fra samfunnet. På den andre siden kan dette med et avviksstempel diskuteres i mitt tilfelle, og det varierer også fra person til person hvor nær de tar seg av stigmatiseringen. Har ikke mine informanter reflektert over avviksrollen før de begynte å selge? Når det er sagt hersker det liten tvil om at det er utfordrende å jobbe når man stadig vekk får nedlatende kommentarer fra forbipasserende.

5.2 Å være representant for Sorgenfri

Det dukker flere tema opp enn stigmatisering når jeg snakker om utfordringene informantene har opplevd i sin selgerjobb. Det går blant annet ut på prisen, kvaliteten på bladet og konkurransen på gata. Dette blir utfordringer som kan knyttes opp mot det å være representant for Sorgenfri som et team (Goffman, 1959/2009a). Utfordringene knyttet til dette kommer frem i intervjuet med Åse. Hun understreker at bladet er for dyrt og at konkurransen på gata er stor.

Sorgenfri er for dyrt. Det koster 100 kroner. Vi gikk jo konkurs i fjor. Det er en skam. Ingen vil kjøpe. Rumenerne har kommet. De er konkurrenten vår. Nå er det fire blad. De tar kort. Jeg kjenner jeg blir irritert på folk. Så da er det bare å glemme å gå på jobb.

Videre sier hun at det er en skam at de gikk konkurs i fjor. Det kan virke som hun begrunner konkursen i at bladet er for dyrt, ingen vil kjøpe og at det har kommet flere konkurrenter på gata, blant annet rumenerne som både selger et annet gatemagasin og tar kort. Dette fører til at hun mister motivasjonen til å gå på jobb og at hun blir irritert på folk. Salget påvirker med andre ord hvordan hun har det. Det kan virke som hun selger dårlig i den perioden jeg intervjuer henne, og dette medfører igjen at det går dårlig med henne. Hadde jeg intervjuet henne, i en god salgsperiode kan det hende hun hadde sagt noe annet. Hun forteller også at det er utfordrende og ikke få solgt et eneste blad. Dette mener hun har en sammenheng med selgerplassen man får tildelt og gjøre, noe som kan bety at det er enkelte plasser man lettere får solgt Sorgenfri enn andre.

[...] Hvis jeg ikke får godplassen må jeg stå på en annen, dårligere plass. Men det blir fra mårran til seint på kvelden. Så det blir lange dager. Det er slitsomt. Særlig når du merker den negativiteten rundt at det er så dyrt. Så sier jeg at det ikke er dyrt, det har jo kostet 50 kroner i 5 år jo! Så kommer de rett fra Narvesen-kiosken der de kjøper tobakk og sigaretter! Også sier de at Sorgenfri er dyrt? Liker ikke disse mentalitetene. Møter jo på det der hele tiden. Alt er stramt hjemme hos oss.

Åse uttrykker at det er en gjerrigkultur i Trondheim når hun sier at forbipasserende kjøper ting på Narvesen framfor å kjøpe Sorgenfri. Og at de i tillegg synes Sorgenfri er dyrt, sjokkerer henne. Det at folk kjøper produkter på Narvesen framfor å kjøpe bladet irriterer Åse. Det kan derfor virke som Åse mener at de som har penger bør kjøpe bladet. Hun går igjen i forsvarsposisjon når hun uttrykker dette. Det at Åse sier at det er ”stramt” hjemme hos henne kan bety at de har en dårlig økonomi. Her kan det virke som det å ikke få solgt et eneste blad er sårt for Åse.

Melinda synes den største utfordringen med bladet er at det har dårlig kvalitet. Dette gir henne dårlig samvittighet da hun ikke vil at folk skal kjøpe for sympati. Videre er enig med Åse at det utfordrende å stå en hel dag uten å få solgt et eneste blad.

Nei det er det at jeg synes det inneholder for lite. Det kunne vært litt tykkere og inneholdt mer spennende ting. Det var bedre før. Det som er negativt er at jeg får dårlig samvittighet fordi det er folk som kjøper bladet fordi de vil hjelpe. Jeg vil selge fordi det er jo folk som skriver for å lage et blad. Det er jo jobben deres. De vil at produktet skal bli solgt og det er jo avhengig av meg. De er så tynne. Jeg får så dårlig samvittighet.

I tillegg til dette, sier Melinda at hun får dårlig samvittighet fordi bladene er så tynne og lite spennende. Det kan være utfordrende å fremtre som en troverdig selger når Melinda mener at bladet ikke er verdt å kjøpe. Hun får dårlig samvittighet fordi mange har magasinet som en arbeidsplass og er avhengig av inntekten det gir. Dette kan bety at hun tenker først og fremst på resten av teamet og ikke så mye på seg selv. Hun føler kanskje en forpliktelse til å selge slik at ordningen kan fortsette? Det at hun får dårlig samvittighet og kanskje blir litt flau, gjør at jobben påvirker henne som person. Dette tyder på at hun har en annen oppfatning enn Åse på hvorfor bladet ikke selger. Åse har på mange måter en forventning om at folk skal kjøpe bladet selv om dette ikke nødvendigvis er en vare de har lyst på. Melinda virker mer bevisst på at folk kjøper bladet for å hjelpe, og er derfor mer ydmyk. Kanskje dette sier noe om to forskjellige holdninger til hvem som har ansvaret, seg selv eller samfunnet?

På mange måter kan de se ut som om teamet Sorgenfri har blitt en stor del av identitetene deres (Goffman, 1959/2009a). Går det dårlig med Sorgenfri; enten at innholdet i bladet er dårlig eller at det selger dårlig, går det utover dem. De er avhengig av teamet for suksess. Det blir derfor ekstra sårbart for dem og for øvrig resten av teamet, når de ikke får solgt et eneste blad.

5.3 Rusrelaterte utfordringer.

Som tidligere nevnt, er fire av informantene praktiserende eller tidligere praktiserende, rusmisbrukere og har vært ute og inne i behandling. Det ble derfor naturlig å spørre disse om det har vært en utfordring å holde seg nykter i arbeidstiden. I intervjuene ble dette bekreftet. I det forrige delkapitlet beskrev jeg noen utfordringer knyttet til Sorgenfri som et team og dette vil jeg fortsette med her. Å være nykter er et av kravene for å være en del av teamet Sorgenfri, det er en del av det å holde seg lojal for teamet og jobben (Goffman, 1963/2009a). To av informantene fortalte at de har vært ruset på jobb, Tonje er en av dem. Hun forteller at hun har vært ruset på arbeidsplassen sin, men at hun ikke synes det fungerer for henne.

[...]At det har vært utfordrende å gått inn der. Det er mange dopmisbrukere som er i det miljøet. Det har vært utfordringer med det og. Jeg har sett at de ruser seg sammen. Jeg bare tenker at nei, nå skal jeg bare være tjukkhodet og ikke la det gå innover meg. Møte opp. Bli med på trekningen. Ta med meg bladet og gå.

Jeg tror Tonje mener her at det kan være utfordrende å gå inn på Sorgenfri sitt kontor fordi det er andre rusmisbrukere der. Dette kan ha noe med at Tonje nå er under Lar og vil holde seg unna stoff. Derfor blir det ekstra vanskelig for henne å være med de andre selgerne. Lar står for legemiddelasistert rehabilitering som baserer seg på å forbedre livskvaliteten ved å redusere rusavhengigheten og faren for overdoser (Helsedirektoratet, 2010). Dette kan belyse en utilsiktet konsekvens av Sorgenfri: Når mange av Trondheims avvikere, og da særlig avvik som er relatert til rus, blir samlet på et sted kan også bety at de blir introdusert for et nytt rus eller avviks- miljø. Dette kan være vanskelig for de som ønsker å komme seg ut av rusen. Sorgenfri har som mål å få selgerne bort fra rusen og bygge bro til nye positive miljøer. Derfor blir dette en utilsiktet virkning av stiftelsen. Når det er sagt, kan ikke Sorgenfri kontrollere at selgerne ruser seg, spesielt når det ikke skjer på jobb. Fredrik synes også det er utfordrende å jobbe uten å praktisere rusmisbruk. Et lysende eksempel på dette er at han ble utestengt av Sorgenfri fordi han ruset seg og solgte narkotika mens han jobbet. Han har fått jobben tilbake siden han har vært inne på avrusning og under Lar.

Intervjuer: Hvorfor ble du stengt ut fra Sorgenfri?

Fredrik: Fordi jeg ruset meg mens jeg solgte. I tillegg solgte jeg narkotika når jeg solgte Sorgenfri og det passer jo ikke. Derfor ble jeg utestengt.

Melinda som understreker at hun ikke er rusmisbruker, har hatt ubehagelige rusrelaterte opplevelser når hun var på besøk hos en kollega. I tråd med Tonje sier også hun at det eksisterer et rusmiljø blant selgerne der de ofte er på besøk til hverandre.

Det er jo en del som er på besøk til hverandre og sånt. Jeg har vært på besøk til noen og de satte sprøyta når jeg så på. Det var ikke noen behagelig opplevelse. Jeg har sett på det! Jeg var på besøk til de.

Melinda sier at det var en ubehagelig opplevelse å se kollegaer ruse seg. Dette kan bety at Melinda ikke var forberedt på situasjonen. Dette peker på en utfordring for de som ikke er rusmisbrukere og blir en del av teamet Sorgenfri: Det introduserer de for et rusmiljø. Det kan være utfordrende å ta avstand fra det og ikke bli en del av det når det er knyttet til deres arbeidsplass. Spesielt siden de er sårbare mennesker.

Goffmans teorier om frontstage og teamfremtredende kan brukes for å se på hvilke roller informantene tar på seg når de er på jobb (Goffman, 1959/2009a). Å være en teamfremtredende innebærer at en utfører rollene og forventningene teamet krever. Lojalitet, disiplin og varsomhet står som sentrale normer i et team (Goffman, 1959/2009a). I selgerjobben kan dette innebære å ha synlig id, være nykter og ikke snakke stygt om bladet. Når selgerne er på jobb blir de på mange måter Sorgenfris representant. De er frontstage fordi de tar på seg selgerrollen noe som blir rollebytte fra deres hverdag (Goffman, 1959/1992, s. 143-144). I dette kapitlet så jeg at selgerrollen har mange utfordrende sider for informantene. Blant annet kan det være problematisk å selge bladet og være en troverdig selger, når man egentlig ikke mener at bladet er verdt å kjøpe. Det som ble sagt her er ikke noe de ønsker å si til kundene sine. Dette kan være negativt for teamet og dets rykte da det gir publikum innsyn i kulissene (Goffman, 1959/1992, s. 119). Når selgerrollen ikke blir utført på den ønskelige måten kan Sorgenfris rykte stå på spill. Det å ruse seg på jobb er et eksempel på dette da det kan medføre at mange kvier seg over å kjøpe bladet når selgeren er ruset. Derfor ble Fredrik utestengt en periode da han brøt reglene. Når Tonje og Melinda sier at de fra Sorgenfri ruser seg sammen blir det på en måte backstage; det som skjer i det skjulte (Goffman, 1959/1992, s.143-144). Det som mange håper ikke skjer, men som faktisk er reelt.

5.3 Oppsummering.

I denne delen av oppgaven ønsket jeg å se nærmere på hva slags utfordringer informantene har hatt i sine jobbverdager. Disse ble delt inn i tre tema, der det første var stigmatisering. Det viste seg at det å eksponere en vanskeligstilt identitet i offentligheten resulterte i stigmatisering: Både fra vektere og andre på gata. Avviks og stigmatiserings-teorier har vært fruktbare for å peke på prosessen og konsekvensene dette kan ha. Det andre tema rettet seg mot det å være en fremtredende person i Sorgenfriteamet. Informantene beskriver vanskeligheter med å presentere bladet som troverdig. I de siste årene har konkurransen på gata blitt større. Dette og stigningen i pris på bladet har ført til at det er vanskeligere å selge Sorgenfri. Det tredje tema handler om rusrelaterte utfordringer i jobbverdagen, der det oppleves som problematisk å være nykter på jobb for de som er rusmisbrukere. For øvrig kan samtlige av utfordringene bli en del av det å være med i teamet Sorgenfri (1959/2009a). De blir utilsiktede konsekvenser av jobben.

6. Hvilken betydning har gatemagasinsalg hatt for selgerne?

Til nå i analysen har informantenes bakgrunn som utstøtte blitt kartlagt, etterfulgt av dette ble utfordringer i jobbhverdagen diskutert. I denne siste og avsluttende delen ønsker jeg å gå et steg videre og skildre hva Sorgenfri har bidratt med i livene til informantene. Jeg ønsker derfor å svare på den siste problemstillingen: *Hvilken betydning har gatemagasinsalg hatt for selgerne?*

Hva vektlegger informantene når de snakker om hva Sorgenfri har betydd for dem? Har jobben innfridd forventningene? Her har jeg valgt å svare på problemstillingen tematisk. Først kommer en drøfting rundt den sosiale betydningen, også kommer en drøfting rundt den økonomiske betydningen av ordningen.

6.1 Den sosiale betydningen.

I intervjuene kom det frem at samtlige var positive til ordningen og hvilken betydning den har hatt. Min gruppe informanter er en sårbar gruppe, derfor kan det kanskje sees på som ”lett” å la ordningen få en så stor betydning i livene deres. Mange føler kanskje at de ikke har tilhørighet noen steder, og det er dette Sorgenfri kan bidra med å avhjelpe. Følelse av tilhørighet er noe mange strever etter (Lied, 2013). I intervjuet med Melinda kom det frem at hun har følt seg som en ”outsider” (Becker, 1963/2005) i store deler av livet sitt: På trening, på skolen, og i nærmiljøet. Dette eskalerte i mobbing i en ung alder. På Sorgenfri er hun en del av gruppa. Dette til tross for at hun ikke er misbruker, slik som brorparten av selgerne.

[...]Så de likte ikke meg fordi jeg var åpen. Så der var jeg på en måte en outsider. Det har jeg bestandig vært overalt. Men det er jeg ikke på Sorgenfri. Jeg er ikke narkoman. Men det er ingen som bryr seg. Jeg blir med i gruppa der på en måte. Uten å bli diskriminert og. På skolen har jeg vært mobbet. På treningen har jeg vært mobbet. Når jeg svømte så var jeg også annerledes selvfølgelig. Det er ingen som viser at mine problemer ikke passer der. Der er alle like. [...]

Her uttrykker Melinda at hun ble tatt i mot hos Sorgenfri uten fordommer, der er alle like. Dette betyr at hun har blitt akseptert for den hun er, noe hun ikke har blitt i sine tidligere miljøer. Hun føler med andre ord en tilhørighet der (Lied, 2013). Dette kan bety at Sorgenfri har blitt en stor del av hennes liv og den hun er i dag. Det har vært mye mer enn en jobb for Melinda. Ordningen har vært en positiv pådriver for hennes selvbilde og verdighet.

Rolf sier at den økonomiske betydningen har vært viktigst for han. Inntekten fra Sorgenfri gir han stabilitet og trygghet og trygghet i hverdagen. Rolf nevner også at den sosiale betydningen har vært viktig.

Pengene. Den økonomiske fordelene. Jobben gir meg stabilitet og trygghet. Når jeg får positive tilbakemeldinger. Hvis jeg får solgt mange blader og folk forteller om egne erfaringer. Slipper å dra rundt på plasser jeg ikke vil være. Springe rundt og stresse. Og ha kontakt med andre rusmisbrukere. Nå møter jeg på folk jeg ikke møtte i mitt gamle miljø.

Sorgenfri får han til å møte nye mennesker, og ikke springe rundt og stresse, som han uttrykker det selv. Spesielt liker han at mennesker han ikke kjenner forteller sine egne historier om sitt forhold til rus når de kjøper et blad. Det kan her virke som Sorgenfri har hatt flere sosiale betydninger for Rolf. Først og fremst har det vært en pådriver bort fra rusmiljøet han var i før- noe som kan hjelpe han mot det å bli nykter. Det at fremmede kommer bort å forteller sine rusrelaterte historier til han kan bety at jobben har bidratt til en større åpenhet rundt tabulagte tema. Sist men ikke minst føler han kanskje at han er med på å endre folks holdninger til stigma i samfunnet, siden det er han de åpner seg for når han er på jobb. Han er kanskje vant til negative tilbakemeldinger på valgene han har tatt, derfor betyr det mye for han når de er positive.

Den sosiale betydningen av ordningen har for Linda vært at hun har utvidet nettverket sitt etter hun begynte å selge Sorgenfri. Dette har betydd mye for henne, spesielt siden hun ikke er fra Trondheim. Hun uttrykker også, slik som Melinda, at alle er velkomne i Sorgenfri.

Man kommer seg jo ut. Man får gjort noe produktivt. Treffe andre folk. Nye impulser. Jeg spør jo etter hus hvis det er noen som kan ha hus. Det er det det går på. Møter på andre folk enn det jeg ville gjort ellers. Hadde ikke blitt kjent da. Nå føler jeg at jeg kjenner masse folk. Nei Sorgenfri er veldig positivt. Jeg har sagt det før: Det er det mest positive som har skjedd innen rusomsorg. Det kunne ikke ha blitt bedre. Fordi alle er velkommen og alle kan selge. Det er et rettferdig system.

Her kan det se ut som Sorgenfri har vært mye mer enn en jobb for Linda. For det første har jobben ført til at hun føler hun gjør noe produktivt utav hverdagen sin, dette var kanskje ikke noe hun følte før. For det andre har det utvidet nettverket hennes slik at hun lettere kan finne seg et sted å bo da hun er husløs (NIBR, 2013b). For det tredje er det for henne et rettferdig

system innenfor rusomsorgen, fordi Sorgenfri er en plass der vanskeligstilte mennesker føler seg velkommen. Dette kan bety at det er en plass der en ikke blir dømt og stigmatisert. Sorgenfri har med andre ord forandret store deler av livet til Linda. Det er ingen tvil om at det har blitt en viktig del av identiteten hennes og hjulpet henne på mange måter.

Tonje synes også Sorgenfri har hatt en sosial betydning for hennes livssituasjon. Dette har vært med på å forandre livet hennes.

Jeg føler det har forandret livet mitt. [...]. Det gir meg noen hyggelige møter med folk. Slik at jeg kan få mulighet til at de er hyggelige mot meg og jeg er hyggelige mot de. Vi hilser på hverandre i byen og. Hvis jeg ikke selger og så vet de at jeg har solgt. De vet at jeg er tidligere narkoman. De vet at jeg har solgt Sorgenfri. Sier hei og gir meg penger uten å be om det. Jeg føler jo det at har vært en støtte for meg selv om jeg ikke er på jobb.

Det kan virke som Sorgenfri gir henne en ny mulighet til å møte mennesker utenfor det belastede rusmiljøet hun har vært i. Dette kan ha vært en motivasjonsfaktor for å komme seg ut av rusen. Hun sier videre at noen kunder hilser på henne, og at de vet om hennes livssituasjon. Dette kan bety at støtte fra lokalbefolkningen gjør at hun føler seg verdsatt. Hun har kanskje vært vant til å bli stigmatisert ved å være rusmisbruker. Bakgrunnen hennes blir derfor møtt på en ny måte enn hun er vant med når hun er på jobb. Dette er med på å føle at hun blir inkludert i samfunnet.

Jeg mener her at informantene vil frem til at jobben har ført at de føler tilhørighet og aksept innad i Sorgenfri og til noen deler av lokalsamfunnet. Dette er med på å styrke selvtilliten deres, da kanskje valgene de har tatt i livet ikke alltid har blitt godtatt av miljøet de har vært en del av. Deres stigmaer blir møtt på en ny måte i samfunnet, som selgere føler de at de skaper en åpenhet om tema. Her kan det se ut som at selgerne føler at de er med på å endre folks holdninger til marginaliserte mennesker i samfunnet. Sorgenfri har med andre ord hatt en stor sosial betydning for informantene og derfor mener jeg at ordningen har blitt en del av deres identiteter. Det kan virke som at de føler at de er til nytte i samfunnet. I det første analysekapitlet diskuterte jeg bakgrunnene til informantene, der jeg kom frem til at mange hadde havnet utenfor storsamfunnet på ulike måter. Sosiologisk avviksteori ble brukt her da flere hadde tatt valg knyttet til avvik, slik som rus. Å holde på med noe lovlig og akseptert kan derfor bli svært positivt for informantene, og det er noe de vil vise frem for

storsamfunnet. Dette kan man også se i lys av at mange av informantene er utelatende positive til ordningen, fordi de holder på med noe som er mer akseptert enn det de gjorde før. Når det er sagt, har Sorgenfri hatt stor sosial betydning for dem, noe som kan bety at de ønsker å gi noe tilbake. Derfor blir det naturlig for noen av informantene å overdrive betydningen av jobben og ikke ta opp de problematiske sidene. Sorgenfri kan på denne måten også være noe de ønsker å beskytte.

Noen av resultatene i dette delkapittelet har paralleller til både Gretland–Karlsen (2011) og Falch- Lillevold (2008) sine masteroppgaver. I oppgavene sine kom de frem til at selgerne hadde endret sine livssituasjoner som følge av bladsalget. De følte både større tilhørighet og anerkjennelse i samfunnet. For mange bidrar salget til å styrke selvtilliten og identitetene deres ved å skape en åpenhet om tematikken. Funnene har også likheter til CASA sin forskning på gatemagasinselgere i Danmark. Her kom det frem at selgerne opplever ordningen som inkluderende. Når det kommer til hvilken betydning jobben har hatt for selgerne svarer rundt 70 prosent i spørreundersøkelsen til CASA at det har ført de i større kontakt med andre (Hansen et al., 2008, s. 12). I min studie kan vi se at selv om ikke informantene begynte å selge for sosiale årsaker, har det sosiale ved jobben hatt stor betydning for dem allikevel.

6.2 Den økonomiske betydningen.

Forskningen på gatemagasinselgere i Danmark, kom frem til at den viktigste forandringen for selgerne hadde først og fremst vært en økt inntekt (Hansen et al., 2008). Dette var også noe jeg kom frem til i min studie. Samtlige informanter understreker at den viktigste forandringen har vært den økonomiske gevinsten. Dette var også årsaken til at de begynte å selge, noe jeg argumenterte for i det første analysekapitlet. Fredrik er i samsvar med dette og forteller ivrig om opplevelser knyttet til salg. Han anser seg selv som ”salgskongen i byen” og har flere eksempler på perioder han tjente godt, spesielt i julen.

Men jeg har lyst å fortsette med Sorgenfri fordi jeg gleder meg jo til jul. Og selge Sorgenfri da. Da er det gode inntektsmuligheter. For noen år siden. Når jeg solgte fra 1 desember til 19 desember så tjente jeg jo litt over 75 000. Veldig, veldig bra. Og jeg gleder meg til desember. Fordi jeg har ikke solgt Sorgenfri. Jeg har vært utestengt de siste to årene. De tre siste julene blir

det da. Så jeg har ikke fått solgt så det har vært en hindring for meg. Men nå har jeg fått tilbake den jobben og jeg gleder meg virkelig.

Fredrik liker jula, mest sannsynlig for at sjansene for et godt salg er høye da. Å jobbe i jula er det mest positive med å være tilbake på jobb synes han. Videre forteller han at han tjente 75.000 på en periode på 19 dager i julen. Dette må en tolke med forsiktighet. Det er alltid en risiko for at informantene ikke forteller sannheten, det er vanskelig å etterprøve informantenes ærlighet. Julenummeret har kostet 100 kroner tidligere, og dette vil da si at en selger tjener 50 kroner pr blad. Det at han sier at han solgte 1500 blader i denne perioden, høres litt mye ut. Dette kan bety at han ønsker å forsterke det positive med Sorgenfri. Tidligere i intervjuet kom det frem at han har vært utestengt i en periode grunnet regelbrudd. Ønsker han her å kompensere det at han ble utestengt med at han er en god arbeider? Det kan virke som om han ønsker å markedsføre seg selv som en god selger. Hvis det stemmer at han tjente så mye, så kan man diskutere dette med at gatemagasiner ikke betaler skatt. Uansett er det ingen tvil om at Fredrik gleder seg til jul fordi det assosierer han med å tjene gode penger for Sorgenfri. Dette kan også bekrefte at det er den økonomiske gevinsten som har hatt størst betydning for han. Når han selger bra, går det også bra med han. Derfor kan Fredrik bli sårbar hvis det er perioder, spesielt i jul, hvis han ikke får solgt så mye.

For Melinda har det gitt henne selvtillit å tjene penger på egen hånd. Det at hun har bedre råd er det første hun sier når jeg spør henne om forandringene Sorgenfri har påført.

[...]Jeg har bedre råd. Det gir selvtillit å klare å tjene penger når du trenger det. Det har hjulpet finansielt. Nå er det så dårlig salg og går jeg gjennom en vanskelig periode med dårlig salg. Har ikke noen plass å bo. Men i begynnelsen har jeg solgt veldig mye så det har hjulpet. Ellers hadde jeg ikke gjennomført ulike operasjoner.

Inntektene fra Sorgenfri har blant annet gått til kosmetiske operasjoner, noe hun ikke hadde hatt råd til foruten. Akkurat på intervjutidspunktet så gikk hun gjennom en vanskelig periode der hun solgte lite blad, som for øvrig går utover resten av hverdagen hennes, noe som viser den vanskelige siden ved å være selger og ikke ha noen fast inntekt. Med utgangspunkt i dette kan det virke som de økonomiske forandringene går i berg og dal-bane i forhold til hvor mye de får solgt.

Linda vet ikke hva hun skulle ha gjort uten Sorgenfri og inntektene det gir henne. Det får henne til å ha råd til det ”lille ekstra” i hverdagen. For eksempel en kaffekopp og tobakk.

Hvis det ikke hadde vært for Sorgenfri så vet jeg ikke. Da har man jo måttet skaffe penger på andre vis. Jeg er ikke så flink til å gå inn i butikker å ta noe. Det er ikke min sterke side. Det er ikke det. Jeg har ikke noe sånn på meg. Har plettfri vandel. Har ikke lyst til å få noe sånn på meg heller. Nei, det hadde blitt vanskelig uten Sorgenfri. Så det har berget meg. Virkelig. Det er et blad jeg håper jeg kan fortsette med. At folk støtter opp å kjøpe. At de skjønner hvor verdifullt det er for oss. Er jo bare en 200-300 kroner for dagen. Å ha til tobakk. Å kunne ha råd til å ta seg en kopp kaffe, sånn som nå. Det er jo sjelden man har råd til det.

En rød tråd i samtalen med Linda er at hun er veldig positiv til Sorgenfri. Hun har hatt mange vanskelige situasjoner i livet, men takker Sorgenfri for at de har berget henne. Videre sier hun at hun ikke er så flink til å gå inn i butikker å stjele og understreker at hun har plettfri vandel. Hvorfor? Mest sannsynlig fordi hun vil påstå at ordningen bidrar til en ærlig inntekt framfor vinningskriminalitet. Dette tror jeg kan være med på å forklare hvorfor samtlige av informantene understreker at inntekten har hatt størst betydning for dem. Ikke bare på grunn av det materielle, men også på grunn av det substansielle. At de gjennom eksponering får vise at de er ærlige medborgere som tjener penger på rettferdig vis. Dette gjør at de får god samvittighet, og kan være en bidragsyter til deres integriteter og selvbilder. Sorgenfri som et team har vært med på det. Når det er sagt er det ikke til å komme unna at flere av selgerne bruker inntekten til å finansiere sitt rusmisbruk, og det er kanskje derfor den økonomiske betydningen har vært viktigst for dem.

Funnene i dette kapitlet og analysen for øvrig, kan sees i tråd med begrepene empowerment og kollektiv empowerment som ble presentert i teoridelen. Disse går blant annet ut på at folk som er i en avmaktssposisjon skal opparbeide seg kraft og styrke til å komme ut. Dette går ut på at det man tidligere ønsket å skjule tar man frem i lyset (Starrin & Askheim, 2007).

Sorgenfri har troen på de enkeltes ressurser da de gir utsatte i samfunnet en jobb og dermed følger også tillit. For selgerne blir ordningen en pådriver for å komme seg ut av den vanskelige situasjonen de er i og har vært i. Dette kan vi se for eksempel i det jeg har skrevet om Rolf, Sorgenfri har ført han noe bort fra rusmiljøet. Videre har selgerjobben introdusert ham for et nytt miljø når han er på jobb som ikke er like sterkt preget av rus. Empowerment betyr at mennesker vil gjøre det beste ut av sine egne liv (Starrin & Askheim, 2007). Linda selger Sorgenfri i håp om å få seg en deltidsjobb og en ordentlig plass å bo. Hun drømmer

også om å få råd til å kjøpe seg en pc da hun er glad i å skrive. På denne måten kan Sorgenfri sees på en brobygger til en bedre fremtid.

Avvikeridentiteten har vært noe samfunnsborgere tradisjonelt ønsker å skjule, fremfor å eksponere den. De fleste i Trondheim vet at selgere av Sorgenfri er sosialt utsatte mennesker. Det er ikke sikkert de hadde vært klar over at selgeren hadde vært det hvis han hadde stått uten en bunke blad i handa. For Freire (1968/2005, s. 36-37) handler det om å innse sin egen livssituasjon for å ta del i omforming av den. Dette er noe flere av selgerne har gjort, ved å ta kontakt med Sorgenfri har de anerkjent sin livssituasjon. For mange er det å selge Sorgenfri en omforming av hverdagen. Mange selger bladet for å endre på sine situasjoner som rusmisbrukere eller vanskeligstilte. Noen av informantene ga uttrykk for at det er høyt under taket på Sorgenfri. De synes det er godt å ha en arbeidsplass uten at noen dømmer deg. I empowerment-tenkningen tar man avstand fra over- og underordning til fordel for menneskers likeverd og respekt (Starrin & Askheim, 2007, s. 22). På denne måten kan en argumentere for at Sorgenfri fungerer som et aktiveringsprosjekt for sosialt utstøtte i Trondheim. Sorgenfri er mye mer enn en jobb for informantene, det har blitt en del av den de er som person og deres verdighet.

På mange måter blir Linda talsperson for Sorgenfri når hun sier at hun håper folk vil fortsette å kjøpe. Dette bringer meg igjen inn på Goffmans begreper: team eller teamfremtredende (Goffman, 1959/2009a s. 75). Jeg mener dette teoretiske aspektet er fruktbart for å se nærmere på hvorfor flere av informantene er positive til ordningen. I intervjuene kom det fram at flere knytter Sorgenfriteamet tett opp mot sin identitet. At de til tross av gjentatt stigmatisering, er utelukkende positive til ordningen tyder derfor på at det er noe de ønsker å beskytte, ryktet står på spill. Det er logisk at de ønsker å presentere Sorgenfri som en troverdig ordning da de ønsker at folk skal fortsette å kjøpe bladet. Spesielt handler dette om at jeg ikke er en del av miljøet. De ønsker med andre ord at jeg ikke skal få ”innsyn i kulissene” (Goffman, 1959/1992). Overdrivelser kan også være en del av dette. Det som kom frem kan også være noe de håper at har skjedd, men egentlig ikke har det. Videre kan de overdrive siden de vet at utenforstående ser på det som en god ordning, og dette ”ryktet” er ikke noe de ønsker å ødelegge.

6.3 Oppsummering.

I den andre og siste problemstillingen har jeg drøftet den sosiale og økonomiske betydningen av Sorgenfri for informantene. Alle informantene er svært positive til ordningen og den har betydd mye for dem, både sosialt og økonomisk. Den økonomiske betydningen har både en materiell og substansiell betydning. Den substansielle betydningen går ut på at bladsalget bidrar til en ærlig inntekt. Inntekten gjør at de kan unne seg materielle goder i hverdagen. Den sosiale betydningen går ut på at de føler at de blir tilhørighet både innad i Sorgenfri og i lokalsamfunnet for øvrig. På denne måten har det har for mange bidratt til å rive ned fordommer og skapt større åpenhet rundt sine livssituasjoner i samfunnet. De føler seg inkludert i samfunnet. Jeg har beskrevet mye av det som kom frem som parallelt til empowerment-tenkningen, at Sorgenfri kan sees på som et aktiviseringsprosjekt for utstøtte.

7. Avslutning.

I denne studien har jeg sett nærmere på jobbhverdagen til en marginalisert gruppe i samfunnet: Selgere av gatemagasinet Sorgenfri i Trondheim. Det empiriske materialet har blitt generert fra seks individuelle intervjuer med selgere som hadde solgt bladet en stund. Grounded Theory ble et metodisk verktøy for meg da informantenes utsagn ble vektlagt for mitt valg av teorier. Disse la føringer slik at jeg benyttet meg av ulike avvikssosiologiske begreper, symbolsk interaksjonisme og empowerment. For å danne et helhetlig bilde av informantene, starter jeg analysen med å skildre hvorfor de havnet utenfor normalsamfunnet (Becker, 1963/2005). Her kom det frem at brorparten har rusrelaterte problemer, men felles for alle informantene er at de er ulike typer vanskeligstilte.

I kapittel fem og seks diskuterer jeg utfordringene de møter i sine jobbverdager og hvilken betydning jobben har hatt. I dette kapitlet vil jeg gjennomgå mine hovedfunn rundt problemstillingene og foreta en større refleksjon utover dette.

7.1 Er Sorgenfri et sosialt prosjekt?

Den første problemstillingen diskuterer noen av utfordringene ved å være gatemagasinselger for Sorgenfri, og hvilke konsekvenser det kan ha. Disse går ut på stigmatisering, å være nykter på jobb og bladets innhold. I starten av analysekapitlet skildret jeg bakgrunnene til informantene. Det kom på mange måter frem at de hadde anerkjent sine bakgrunner som ulike typer avvikere og stigmatiserte, da de tok kontakt med Sorgenfri. Ved å eksponere avvikeridentiteten har de igjen blitt stigmatisert fra offentligheten. På denne måten kan jeg argumentere for at det oppstår en dobbelt stigmatiseringsprosess hos informantene. Den første prosessen er individuell, selgerne anerkjente sin stigmatiserte identitet før de tok kontakt med Sorgenfri. Den andre prosessen relaterer seg til det å bli stigmatisert av andre når de er på jobb. Ved å ta på seg jobben, fungerer de på mange måter som de utstøtes ansikt i samfunnet. Å bli stigmatisert av andre kan sees på som en resultat av dette. Stigmatisering kan føre til negative konsekvenser for selgerne, da andres reaksjoner på egen oppførsel påvirker identiteten og selvoppfattelsen vi har av oss selv (Mead, 1934; Cooley 1902; Berger &

Luckmann, 2000). Dette kan i verste fall resultere i et selvoppfattende profeti for selgerne (Thomas & Thomas, gjengitt i Ritzer, 2011, s 572).

Goffman mener at en hele tider prøver å passe inn i det normale, uansett stigma (Goffman, 1963/2009b). Det er nok tilfelle hos flere av mine informanter også, de ønsker at jobben skal føre de vekk fra avvik og inn i normalsamfunnet. I så fall vil Sorgenfri fungere som et aktiveringsprosjekt for dem. Det kommer frem i intervjuene at Sorgenfri skaper et håp hos informantene. Kanskje det er en måte å komme seg videre i livet på? Men det kan også diskuteres, kanskje det å stå fram med sin avviker-identitet er en slags motstand mot mainstream-kulturen? Det kan hende at selgere trives med å være i posisjonen de har nå. Det kan virke som eksempelvis Rolf selger fordi han ønsker å få mer kontakt med mennesker framfor å nødvendigvis passe inn i det normale. Det at en person ønsker å forbli en avviker er noe mange av avvikssosiologiens perspektiver ikke sier noe om. Dette kommer tydeligere frem i boken om annerledeshet hos Solvang (2002). Solvang (2002, s. 186-187) argumenterer for at enkelte avvikere og grupper ønsker å være den de er med sitt stigma. Det er verdt å merke seg at Solvang skrev dette 40 år etter Goffman og Becker. Dette kan være med å belyse at holdninger til sosiale avvik er i en endringsprosess noe jeg kommer tilbake til i neste delkapittel.

Store deler av de som selger bladet er rusmisbrukere, derfor kom det frem som utfordrende å være nykter på jobb. Noen av informantene innrømmet sprekker i den forbindelse, noe som innebærte utestengelse for en av de. Det at man må være nykter når man selger Sorgenfri kan være med på å hindre overdoser og misbruk for de som er misbrukere. Dette er positivt både for selgerne og for samfunnet for øvrig. Ved å selge Sorgenfri får de andre tanker i fokus framfor å praktisere rus. Når det er sagt kan inntekten være med på å finansiere rusmisbruk utenfor arbeidstiden. Dette kan ikke sees på som en forbedring av livssituasjonen, heller en forverring.

I de siste årene har konkurransen på gata blitt større, med flere tiggere og selgere i sentrum. Dette og stigningen i pris på bladet har ført til at det er vanskeligere å selge Sorgenfri. Dette blir ekstra sårt for informantene, da de først og fremst selger for å oppnå økonomiske gevinster.

Funnene i oppgaven har vist meg at Sorgenfri har blitt mye mer enn kun et magasin og en redaksjon. Det kom frem at noen av utfordringene var knyttet til hva lokalbefolkningen mente om selgerne og ordningen, og lite til selve innholdet. Noen av utfordringene var at selgerne opplevde at kundene kjøpte på grunn av sympati. En kan derfor diskutere om Sorgenfri har blitt et sosialt veldedighetsprosjekt? Gjennom intervjuene kunne det nesten virke sånn da selve innholdet av bladet nesten ikke ble nevnt, diskutert og problematisert hos informantene. Redaksjonen i Sorgenfri ønsker at lokalbefolkningen skal kjøpe bladet på grunn av innholdet og ikke fordi de synes synd på selgerne. Dette kan være en utfordring. Det er ikke å komme utenom at mange kjøper av sosiale årsaker, fordi de ønsker å støtte ordningen, ikke nødvendigvis for å lese det. For mange vil derfor Sorgenfri sees på som et sosialt prosjekt framfor et blad. Det handler om man ”støtter” prosjektet eller ei, når man kjøper bladet. På denne måten dreier det seg om følelser. Kjøper befolkningen bladet for at de synes synd på dem?

I Norge har det vært fokus på vanskeligstilte sine feiringer av juleaften, spesielt de som feirer jul alene. Flere økonomisk sterke har invitert utstøtte til å feire julen hjemme hos dem. Kan dette være med å forklare hvorfor julenummeret til Sorgenfri selger mer enn resten? At høytider øker sympati-kjøpet? I intervjuene kom det frem at noen av selgerne gledet seg spesielt mye til jul da det er den beste perioden for salg. Dette blir veldig sårbart hvis en ikke får solgt så mye.

7.2 Er Sorgenfri en god eller dårlig ordning for utstøtte i samfunnet?

Den siste problemstillingen tok for seg den sosiale og økonomiske betydningen av jobben for informantene. Den sosiale betydningen går ut på at jobben har ført de i kontakt med nye mennesker, både innad og utad for Sorgenfri. Inntekten gir de muligheten til å finansiere det lille ekstra i hverdagen. Ordningen gir selgerne en ærlig inntekt og det er kanskje det de ønsker å vise frem i samfunnet: At de er ærlige medborgere og tjener penger på en legitim måte. Den sosiale og økonomiske betydningen av jobben har paralleller til CASA sin gatemagasinstudie i Danmark. Der kom det også frem at den største betydningen for selgerne hadde vært økt inntekt og større kontakt med andre (Hansen et al., 2008).

Funnene i begge problemstillingene bringer meg igjen innpå begrepet teamfremtredende hos Goffman (1959/2009a). Begrepet har blitt brukt både metodisk og substansielt i oppgaven. Substansielt har Sorgenfriteamet blitt en del av identiteten til informantene. Det å være en del av teamet blir derfor en del av den de er. Dette har også en sårbar side: Hvis det går dårlig med Sorgenfri, går det også dårlig med dem. Det som skjer på jobb går med andre ord utover hvordan de har det ellers. Utfordringene som blir diskutert i det forrige delkapitlet er med på å belyse dette. Metodisk kan teamet kan være noe de ønsker å beskytte derfor må en tolke utsagnene med forsiktighet, spesielt når de snakker aggressivt om andre.

Gatemagasinordningene er fortsatt noe nytt i samfunnet, som på mange måter bidrar til en ny forståelse for vanskeligstilte i samfunnet. Tradisjonelt har en slik identitet vært noe en ønsker å holde i periferien, ikke eksponere. Mange uttrykker at jobben gjør at de føler en større tilhørighet både til ordningen og lokalsamfunnet forøvrig. Da den symbolske interaksjonismen stilte noe svakt til å analysere denne prosessen, ble begrepet empowerment blitt tatt i bruk som verktøy i den siste problemstillingen. Sistnevnte en positiv holdning som setter individet ressurser i sentrum. Videre bygger det på at mennesket har en iboende livskraft og vil gjøre det beste ut av sitt eget liv (Starrin & Askheim, 2007, s. 22; Freire, 1968/2005). Empowerment kan derfor være med på å forklare hvorfor noen av selgerne har tatt på seg jobben til tross for stigmatiseringen fra forbipasserende. Mange av informantene sier at Sorgenfri har forandret livene deres i rett retning. Jeg mener at det først og fremst ikke er Sorgenfri som har forandret livene deres, det er de selv. En kan derfor si at de har oppnådd empowerment gjennom jobben (Starrin & Askheim, 2007). Sorgenfri gir de en jobb nesten uten forpliktelser. Det er opp til selgerne å utføre den. Det står ikke at de skal jobbe 37,5 timer i uken i kontrakten. Det er selgeren selv som bestemmer hvor mye en vil jobbe og hvor ofte. Det handler om selvdisiplin å stå opp til trekningen hver morgen og så stå å selge i flere timer. Sorgenfri kan heller sees på som en hjelper i rett retning. Et aktiveringsprosjekt. En kan derfor lure på om de hadde gjort noe tilsvarende hvis Sorgenfri ikke hadde eksistert? Sorgenfri skiller seg fra de andre selvhjelpsgruppene ved å gi selgerne en ærlig inntekt. Dette er noe andre selvhjelpsgrupper ikke kan tilby. Innvendinger mot min bruk av empowerment er at begrepet er diffust og derfor vanskelig å operasjonalisere. En kan også diskutere om Sorgenfri er en jobb? Dette fordi inntekten er for ustabil til å finansiere et levebrød.

Sorgenfri fikk økonomisk støtte av Trondheim kommune da de holdt på å gå konkurs. Kommunalrådgiveren begrunnet dette i at ordningen kan være med på å minske både overdoser og kriminalitet (Karlsen, 2013). Kan dette bety at Sorgenfri er en måte for å kunne kontrollere vanskeligstilte i samfunnet på? Overdoser og kriminalitet foregår i sjeldne tilfeller av selgerne når de jobber. Da setter de Sorgenfri i et dårlig lys. Gjennom å jobbe på trafikkerte plasser kan man lettere overvåke selgerne enn når de er hjemme.

Min studie har flere likheter med masteroppgavene som ble presentert i teoridelen. Temaene i masteroppgavene går mye ut på hvilken betydning jobben har hatt for selgerne noe som relaterer seg til en av mine problemstillinger (Falch-Lillevold, 2008; Gretland-Karlsen, 2011). Når det er sagt diskuterer ikke studentene utfordringene selgerne møter i sine jobbverdager. Dette gjør innslagene mindre utfyllende til min studie.

Har Sorgenfri vært et positivt eller negativt innslag i selgerne sitt liv? Dette er en individuell avgjørelse. Ut fra min studie mener jeg at ordningen bidrar til en større åpenhet rundt denne gruppen av marginaliserte i samfunnet, og er med på å bryte ned barrierer som har eksistert i århundrer. Ofte har og blir utstøtte grupper ”gjemt vekk” i samfunnet: På avrusningsklinikker, psykiatri og andre selvhjelpsgrupper i institusjoner. De slipper ut i storsamfunnet når de har blitt normalisert eller friskmeldt. Det å være hjemløs, rusmisbruker og ha svak økonomi er noe en tradisjonelt har ønsket å skjule. Det er dette også mye av sosiologien argumenterer for. Gatemagasinsordningen tar tak i stigmatiserte begreper på en ny måte: Både gjennom at selgeren eksponerer sin identitet og at innholdet i magasinet retter seg mot deres hverdagsliv og utfordringer. Ordningent fører derfor til at ulike sosiale lag møtes. Den kan derfor føre til at selgerne føler seg mer *inkludert* i samfunnet. Når det er sagt, viser også funnene i denne studien at selgerne opplever å bli stigmatisert av fremmede i sine jobbverdager. Når selgerne blir utsatt for stigmatisering kan en argumentere for at Sorgenfri får en *ekskluderende* effekt for selgerne: De føler seg utfrysst fra noen deler av samfunnet.

Det kom frem at selgerne opplevde mer skepsis og stigmatisering i starten av jobbene sine iforhold til hva de gjør nå. Kan dette tyde på at Sorgenfri har vært med på å skape en holdningsendring hos befolkningen? Hvis dette er tilfellet vil kanskje fremtidige, liknende ordninger ikke oppleve like mye stigmatisering som Sorgenfriselgere gjorde ved sine inntog.

Videre kan jobben kun være noe ønsker å vise frem, ingenting mer, livene kan være uforandret. Slik kan de spille et skuespill både for lokalbefolkningen og sine nære (Goffman, 1959/1992). Ordningen kan være svak fordi den rekrutterer selgerne til et nytt og større avviksmiljø. Siden selgerne har sårbare posisjoner og bakgrunner kan dette være en tøff barriere å avstå dette miljøet. Når det er sagt, er det et godt alternativ til vinningskriminalitet, og den har fått god støtte i samfunnet, både lokalt og internasjonalt.

7.4 Videre forskning

Som jeg har problematisert tidligere finnes det lite forskning på gatemagasinsalg i Norge. Denne oppgaven tar for seg betydningen av selgerjobben, og utfordringene selgerne møter i sin jobbhverdag. For å skape en større og utvidet forståelse av jobbhverdagen til gatemagasinselgere kunne en kvantitativ undersøkelse vært lagt til. Ved å ta i bruk kvantitative og kvalitative data kan en fange opp tematikkens utbredelse og omfang i større grad og samtidig de involvertes meninger, opplevelser, og følelser (Ringdal, 2009). Det var mange interessante tema som dukket opp under intervjuene, derfor hadde det vært spennende å fulgt opp disse med en spørreundersøkelse. Eksempler her er å spørre selgerne hva de bruker pengene på, hvor ofte de selger og hvordan de fikk høre om bladet. Dette kom ikke like tydelig frem i min studie.

I min studie kom jeg fram til at selgerne opplevde både negative og positive tilbakemeldinger fra lokalbefolkningen når de prøver å selge de et blad. Det hadde derfor vært interessant å intervju lokalbefolkningen for å se nærmere på hvilke holdninger de har til Sorgenfri. Dette hadde åpnet opp muligheten for å se på gatemagasinsalg fra flere perspektiver enn kun selgerne. En måte å gjøre dette på er å benytte meg av et fokusgruppeintervju. Gjennom denne metoden får man kjennskap til interaksjonen mellom deltakerne noe som ville gitt oppgaven verdifull innsikt i sosiale relasjoner og sosial dynamikk (Tjora, 2010, s. 107). Her kunne jeg fanget opp hvordan de forholder seg til hverandre og hva de tenker rundt Sorgenfri som gruppe. Fokusgruppeintervju er også knyttet opp mot symbolsk interaksjonisme som har vært et sentralt teoretisk ståsted i oppgaven (Tjora, 2010, s. 107).

8. Litteraturliste.

Alvesson M. & Skoldberg K. (2010). *Reflexive Methodology* (2.utgave). London: Sage.

Askheim, O.P. (2007). Empowerment-ulike tilnæringer. I Askheim, O.P. & Starrin, B (Red.), *Empowerment- i teori og praksis*.(s. 21-33). Oslo: Gyldendal Akademisk

Askheim, O. P. og Starrin, B. (Red.) (2007). *Empowerment- i teori og praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bauman, Z. & Tester, K. (2002) *Samtaler med Baumann*. Oslo: Vidarforlaget.

Becker, H.S (2005). *Outsiderne*. København: Hans Reitzels Forlag. Utgitt i 1963 med tittel: Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance.

Berger P.L. & Luckmann, T. (2000). *Den samfunnsskapede virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Blumer, H. (1969). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Berkley, Los Angeles og London: University California Press.

Brinkmann, S. & Kvale S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. Utgave). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Cooley, C. H (1902). *Human nature and social order*. New York: C. Scribner Sons.

Christie, N. og Bruun, K. (2003). *Den gode fiende* (3.utgave). Oslo: Universitetsforlaget.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming* (2.utgave). Oslo: Universitetsforlaget.

Dahl E., Bergsli H., A. Wan der Wel, K. (2014, mars) *Sosial ulikhet i helse: En norsk kunnskapsoversikt*. Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag/sosialforskning. Hentet fra: <http://www.hioa.no/Forskning-og-utvikling/Hva-forsker-HiOA-paa/Forskning-og-utvikling-ved-Fakultet-for-samfunnsfag/Sosialforsk/Sosiale-ulikheter-i-helse/Sammendragsrapport>

Falch-Lillevold, K.-T. (2008). *Gatemagasinet =Oslo- empowerment og identitet Å reise seg fra asfalten* (Masteroppgave). Hentet fra <http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/145069/1/Masteroppgave%20i%20velferdspolitikk%20våren%202008%20Kine%20Therese%20Falch-Lillevold.PDF>

Franzese, J. R. (2009). *The sociology of deviance* (1.utgave). Illinois: Charles C Thomas Springfield.

Freire, P. (2005). *De undertryktes pedagogikk* (2.utgave). Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag. Utgitt i 1968 med tittel: Pedagogia do Oprimido.

Frønes, I. (1998). *De likeverdige, om sosialisering og de jevnaldrenes betydning* (2.utgave). Oslo: Universitetsforlaget.

Gatemagasinet Asfalt, (udatert). *Om*. Hentet 1.11. 2014 fra <http://www.gatemagasinetasfalt.no/om/>

Gjernes, T. (16.03.2004). *Helsemodeller og forebyggende helsearbeid*. Hentet fra <http://www.forebygging.no/Artikler/2007-1998/Helsemodeller-og-forebyggende-helsearbeid/>

Goffman, E. (2009a). *Jaget og maskerna: En studie i vadagslivest dramatik*. Stockholm: Nordsteds. Utgitt i 1959 med tittel: The Presentation of Self in Everyday Life.

Goffman, E. (2009b). *Stigma. Den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Nordstedt. Utgitt i 1963 med tittel: Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity

Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig*. Oslo: Pax Forlag. Utgitt i 1959 med tittel: The Presentation of Self in Everyday Life.

Gretland, K.A. (2011). *Vi blir jo tross alt bedre og bedre- En kvalitativ studie av endringer i livssituasjonen til selgere av gatemagasinet = Fredrikstad* (Masteroppgave). Hentet fra <http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/143660/1/Anita%20Gretland%20Karlsen.pdf>

Hansen F. K., Lindstad J. M., Jakobsen F., Hansen H. (2008, juni). *Hus Forbi, en undersøkelse av konsept og sælgere*. København: Center for Alternativ Samfunnsanalyse. Hentet fra http://www.husforbi.dk/media/casa/casa-undersoegelse_af_hus_forbi-saelgere.pdf

Hanssen, T. (2014, 25. august). Stoffsalg betaler narkobruken. *Adressavisen*. Hentet fra <http://www.adressa.no/pluss/nyheter/article10054471.ece>

Helsedirektoratet (2010, august). *Nasjonal retningslinje for legemiddelassistert rehabilitering ved opioidavhengighet*. Hentet fra <http://helsedirektoratet.no/publikasjoner/nasjonal-retningslinje-for-legemiddelassistert-rehabilitering-ved-opioidavhengighet/Publikasjoner/nasjonal-retningslinje-for-legemiddelassistert-rehabilitering-ved-opioidavhengighet.pdf>

Jahannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen L. (2010) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4.utgave). Oslo: Abstrakt forlag.

Karlsen, M. (2013, 16. Juli). Kommunen vil redde Sorgenfri. *NRK*. Hentet fra <http://www.nrk.no/trondelag/kommunen-vil-redde-sorgenfri-1.11134967>

Lalander, Philip (2003) *Hooked on heroin: drugs and drifters in a globalized world*. Oxford: Berg.

Lied, C. (2013) *Gatejurister. Oppsøkende rettshjelp til folk med rusrelaterte problemer* Oslo: Akademika forlag.

International Network of Streetpapers. *Our members*. (udatert). Hentet 10.9.2014 fra <http://www.street-papers.org/our-street-papers/viewbycontinent/4>

Mead, G. H. (1934). *Mind, self and society*. Chicago og London: The University of Chicago Press.

Merverdiavgiftsloven (2010), 1.1.2010 nr 66, om merverdiavgift Oslo: Finansdepartementet

Norsk Institutt for by- og regionsforskning (2013a, mai) *Bostedsløse i Norge 2012-en kartlegging*. Hentet fra <http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/FOU/BostedsloseNorge2012.pdf>

Norsk Institutt for by- og regionsforskning (2013b, juni) *Definisjon bostedløs* Hentet fra <http://www.nibr.no/filer/2013-6.pdf>

NOU. 2003: 4. (2003). *Forskning på rusmiddelfeltet, En oppsummering av kunnskap om effekt av tiltak*. Sosial og helsedepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2003-4/id583942/?docId=NOU200320030004000DDDEPIS&ch=1&q=>

Pedersen, W. (1998) *Bittersøtt* (2.utgave). Oslo: Universitetsforlaget

Ringdal, K. (2009) *Enhet og mangfold* (2.utgave). Bergen: Fagbokforlaget.

Ritzer, G. (2011). *Sociological theory* (9. Utgave). Boston, Burr Ridge og Dubuque: McGraw-Hill.

Seale, C. (1999). *Quality in Qualitative Research*. London: Sage Publications.

Solvang, P. (2002). *Annerledes – uten variasjon lite sivilisasjon*. Oslo: Aschehoug & Co.

Solvang, P. (2006). Problematisering, utdefinering eller omfavning. Om normaliteten, I Eriksen, Thomas Hylland og Jan-Kåre Breivik (Red.), *Normalitet*. Oslo: Universitetsforlaget

Stryker, S. (1980). *Symbolic interactionism: A Social Structural Version*. California: Benjamin/Cummings.

Sullivan, H. S (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. New York: W.W. Norton & Company.

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitativ analyse* (4. Utgave). Bergen: Fagbokforlaget.

The Big Issue (udatert). *About Us*. Hentet fra <http://www.bigissue.com/about-us>

Tjora, A. (2010) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk

Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. Utgave). Oslo: Gyldendal akademisk.

United Nations Development Programme (2014, 24. juli). *Human development report 2014. Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience*. Hentet på http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr2013_en_complete.pdf

Widerberg, K. (2001). *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt* (1. utgave). Oslo: Universitetsforlaget

9. Vedlegg

9.1 Vedlegg 1: Intervjuguide.

Hei. Jeg heter Maria Saanum og er student ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU. Jeg skal skrive en masteroppgave om Sorgenfri og er derfor interessert i dine erfaringer rundt dette tema.

Alt som blir sagt er konfidensielt, og du vil være anonym i oppgaven med et annet navn. Ingenting vil kunne bli sporet tilbake som deg som person. Hvis du ikke vil svare på noen spørsmål er det helt greit og vi kan ta neste. Intervjuet vil bli slettet når jeg har transkribert det. Du kan trekke deg når som helst under intervjuet, også når intervjuet er ferdig. Intervjuet tar maks 30 minutter. Kan jeg bruke båndopptaker?

Takk for at du stiller opp!

1. Bakgrunnsinfo.

- Alder
- Fritid
- Fortell om en vanlig dag

2. Sorgenfri.

Kan du fortelle litt om ditt forløp til Sorgenfri?

Hvordan kom du i kontakt med Sorgenfri?

Hva er grunnen til at du selger bladet? Kan du fortelle mer om det?

Hvor lenge har du jobbet for de?

Hvordan var den første perioden som selger? Har dette forandret seg? Hvordan?

Har det å være Sorgenfri selger forandret hverdagen din? Hvordan? Positivt/negativt?

Hva er det beste ved å selge bladet?

Kan du fortelle om en vanlig hverdag som selger?

Har du noen triks for å få solgt bladet? Hvilket?
Hvordan er menneskene du støter på som selger?
Hva tenkte du om utfordringene som selger før du begynte?
Hvilke utfordringer har du møtt på som Sorgenfri-selger? Kan du forteller mer om det?
Hva liker du best ved å selge bladet?
Har den økonomiske situasjonen forandret seg etter du begynte å selge Sorgenfri?
Hva tenker du rundt påstander som om at Sorgenfri bidrar til å finansiere rusmisbruk?

3. Rus.

Hvilke erfaringer har du rundt rus?
Hvordan var ditt forløp til rus? Hvordan utviklet det seg etter det?
Hva tror du fikk deg til å begynne?
Hvilke rusmidler begynte du med?
Er du avhengig av noen rusmidler nå? Hvilke?
Hvordan påvirker rus hverdagen din i Sorgenfri? Bruker du noen rusmidler når du er på jobb?
Har du hatt noen oppfølging i forhold til rus? Hvilken oppfølging fikk du den gangen?
Hvilken oppfølging får du nå? Hva synes du om oppfølgingen du har fått og får? Hvilken har vært den beste? Hvorfor?
Har forholdet ditt til rus forandret seg etter du begynte å selge Sorgenfri?

4. Nettverk.

Kan du fortelle meg generelt om nettverket ditt?
Hvordan er ditt forhold til de andre som selger Sorgenfri?
Har nettverket ditt forandret seg etter du begynte å selge Sorgenfri?
Hvordan er kontakten til familien din?
Hvordan har forholdet ditt til familien vært før og etter du begynte og selge Sorgenfri?

5. Fremtid.

Er det noe mer du vil legge til i intervjuet som du ikke har fått sagt om ditt forhold til

Sorgenfri?

Hva ser du fram til i fremtiden?

Hvilke planer har du? Hvor ser du deg selv om fem år? Hva gjør du og hvordan har du det, tror du? Er det noe du ser fram til eller gruer deg til?

Tusen takk for at du stilte opp i intervjuet 😊

9.2 Vedlegg: informasjonsark godkjent av NSD.

Forespørsel om deltakelse i oppgave.

Hei Sorgenfri-selger!

Jeg heter Maria Saanum og er 25 år fra Trondheim. Denne høsten skal jeg skrive en masteroppgave om selgere av Sorgenfri ved NTNU. Formålet med studien er å få og gi andre en forståelse for deres hverdag. I oppgaven min ønsker jeg å intervju 7-8 av dere som jobber for Sorgenfri. Intervjuet varer ca i 30-40 minutter. Spørsmålene vil omhandle din hverdag som selger og dine erfaringer rundt rus. Det vil bli tatt opp på mobilen men slettet igjen så fort jeg får skrevet ned intervjuet, senest i slutten av oktober.

Jeg vil ikke bruke ditt virkelige navn i oppgaven, og du vil heller ikke kunne gjenkjennes på andre måter. Heller ikke på annet vis vil noen få vite hva du forteller meg. Prosjektet skal avsluttes rundt jul.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet. Dersom du ønsker å delta i studien, fyll ut skjema med navn og nummer under og gi det til resepsjonen i Sorgenfri. Eller ta kontakt med Maria Saanum, 41689550. Veilederen min heter Johan Fredrik Rye og jobber på NTNU.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Alle som er med i intervjuet vil bli med i trekningen av 2 Midtby- gavekort på 300 kroner (Stor vinnersjanse).

Håper du kan delta ☺

Hilsen Maria Saanum, 41689550

Skjema og samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta (Navn og nummer)

Når passer det å bli intervjuet?

Hvor pleier du å stå å selge Sorgenfri? Når på dagen?

9.3 Vedlegg 3: Godkjenning av NSD.



Johan Fredrik Rye
Institutt for sosiologi og statsvitenskap NTNU
Dragvoll
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 21.08.2014

Vår ref: 39375 / 2 / HIT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 04.08.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>39375</i>	<i>Rus: Årsak og virkning</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>NTNU, ved institusjonens overste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Johan Fredrik Rye</i>
<i>Student</i>	<i>Maria Saanum</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 20.12.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Hildur Thorarensen

Kontaktperson: Hildur Thorarensen tlf: 55 58 26 54

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Maria Saanum maria.saanum@gmail.com

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel. +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel. +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svi.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel. +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

9. 4 Vedlegg 4: Bekreftelse på endring fra NSD.

BEKREFTELSE PÅ ENDRING

Hei, viser til endrings skjema registrert 09.09.2014.

Vi har nå registrert at fokus på oppgaven er endret, og tittel er endret til "Selgere av gatemagasinet Sorgenfri og deres erfaringer i jobbhverdagen".

Personvernombudet har ingen merknader til endringen.

Personvernombudet forutsetter at prosjektopplegget for øvrig gjennomføres i tråd med det som tidligere er innmeldt, og personvernombudets tilbakemeldinger. Vi vil ta ny kontakt ved prosjektslutt.

--

Vennlig hilsen/best regards

Hildur Thorarensen
Rådgiver/Adviser

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
(Norwegian Social Science Data Services)
Personvernombud for forskning
(Data Protection Official for Research)
Harald Hårfagres gate 29, 5007 BERGEN

Tlf. direkte: [\(+47\) 55 58 26 54](tel:+4755582654)

Tlf. sentral: [\(+47\) 55 58 81 80](tel:+4755588180)

Faks: [\(+47\) 55 58 96 50](tel:+4755589650)

Email: hildur.thorarensen@nsd.uib.no

Internettadresse: www.nsd.uib.no/personvern

